

Galeria

3 EUROS

DE PERSONATGES 3

UNA COL·LECCIÓ DE LA RDP
AMB EL SUPORT DE L'AJUNTAMENT DE PALAFRUGELL

El ciutadà Francesc Alsius

El Patronat de l'Escola d'Arts i Oficis
i la "Revista de Palafrugell"

PER: JOAN BADIA-HOMS

Col·lecció: Galeria de Personatges. Número 3

Autor: **Joan Badia-Homs**

Edició a cura de la Revista de Palafrugell

© d'aquesta edició: RdP

© del text: Joan Badia-Homs

Imatges i il·lustracions cedides per: Arxiu Municipal de Palafrugell i família Alsius

Disseny i composició: Anna Bonet

Filmació i impressió: Impremta Palé

Dipòsit legal: GI-523-2002

Abril de 2002

Joan Badia-Homs (Palafrugell, 1941), Antic col·laborador de la *Revista de Palafrugell*. És autor de "L'arquitectura medieval de l'Empordà" i, entre altres estudis, ha col·laborat a l'obra "Catalunya romànica".

Capítol 1

El ciutadà Francesc Alsius

L'any 1977, quan Francesc Alsius morí prematurament a 57 anys, tothom sap que el país acabava d'encetar un procés de canvi de gran transcendència, que encara es vivia amb incertesa. Alsius ens va deixar –una expressió poques vegades tan apropiada– quan a Palafrugell més se'l necessitava. La situació que s'havia encetat feia més interessant que mai comptar amb la seva presència assenyada en els afers socioculturals, amb la seva participació futura –fos de manera directa o més distant– en la política local. Hauria estat precisament llavors quan la seva experiència acumulada podia haver donat els millors fruits, dins d'una conjuntura democràtica i d'autonomia catalana que concordava amb les seves conviccions més arrelades.

El recordem, sobretot, com a home públic, dedicat plenament al seu poble des de l'Ajuntament o des d'altres posicionaments. Durant anys no hi va haver, en els dits temes, projecte, realització o activitat important que no tingués en Francesc Alsius un puntal o l'home clau.

A més dels coneixements, visió de futur i riquesa d'idees que solia aportar, disposava d'una habilitat especial per ajuntar esforços, coordinar persones o col·lectius disperss, fins i tot d'idees i comportaments enfrontats. Era una virtut molt rara en el país. Es dedicà primordialment al servei de la vila en els afers que més ho precisaven o que ell considerà prioritaris i preocupants, sobretot la sanitat, l'ensenyament, el comerç, el turisme i la seva qualitat, la cultura en el sentit més ampli... I ho feia amb generositat i discreció, amb una dosi excepcional de tacte, de mà esquerra, sempre amb correcció i mesura, però sense defallir. Era persistent i pacient i el seu entusiasme s'encomanava. No tenia afany de protagonisme. D'aquesta manera va evitar moltes vegades que l'enveja i la mesquinesa, tant arrelades, entrebanquessin la realització dels projectes que impulsà o recolzà. Crec que el pragmatisme –un altre dels trets del seu caràcter i la seva actuació– i l'esmentat refús al protagonisme, són les claus principals per entendre la trajectòria de Francesc Alsius i el

seu paper transcendent a Palafrugell durant una època difícil per al país i la nostra cultura.

Francesc Alsius, tal com el recordem en els anys que apareixia la primera Revista de Palafrugell.

Aquesta estratègia de restar en segon terme deixant les medalles a d'altres (manta vegada als arribistes histriònics de torn) l'ajudà a materialitzar un bon nombre d'iniciatives, que d'altra manera algú hagués boicotejat. Per aquest motiu, quan hom pretén investigar en profunditat la seva biografia, es troba amb una muntanya de dubtes. Es fa difícil esbrinar amb certesa la importància veritable de la seva participació en una infinitat de temes, activitats i projectes. En molts casos només es troben indicis del paper indispensable de la seva presència. Per aconseguir la seva finalitat de treballar per al poble, Alsius decidí ocupar càrrecs, però fins i tot així mantingué la seva discreció i restar a l'ombra: regidor, tinent d'alcalde, president del Patronat de l'Escola d'Arts i Oficis, membre de juntes i consells, etc.: *Francesc Alsius, el catalanisme pragmàtic a la postguerra*. Així es podria titular la biografia completa del nostre personatge. Aquí només pretenem esbossar els trets fonamentals de la seva trajectòria, incidint en especial en la tasca d'activista cultural.

Amb aquesta pinzellada esquemàtica intentem destacar, d'antuvi, que el pes de Francesc Alsius

en la política i tota mena d'affers del municipi va ésser enormement transcendent en aquells anys. Ens atrevim a dir que, sense ell, Palafrugell seria força diferent, que tindria moltes més mancances. Malgrat la seva acreditada discreció aquest és un fet contrastat i demostrable. Molts dels qui visqueren aquella època a la vila hi estaran completament d'acord.

Però aquí no es vol pas fer un panegíric, un elogi incondicional a la persona i l'obra de Francesc Alsius. Perquè, naturalment, en tots els anys que es dedicà a treballar per a la comunitat, caigué en errors i és probable que s'equivoqués algunes vegades quan confià en certes persones o en recolzà d'altres. Però era el que hi havia. No hi havia res més: el pragmatisme fins a les darreres conseqüències.

Recordo, per exemple, que alguns dels més joves, que hi col·laboraren de prop o de més lluny, o que necessitaven el seu recolzament, no comprenien alguns aspectes de la seva actuació. En discrepaven força, sense gosar dir-li-ho. Des de diferents punts de vista, el que li retreien era, precisament, el seu pragmatisme. Tenint en compte la seva cultura, l'arrelat catalanisme —"molt conservador", deien— n'hi havia que s'estranyaven que col·laborés en els consistoris locals del franquisme i amb alguns personatges determinats. D'altres, en canvi, valorant la seva capacitat i l'encert de les seves idees, en lamentaven l'habitual discreció i que no aspirés al lloc més alt dins la política municipal.

Per altra banda, Alsius s'entenia molt bé amb la gent jove, amb els quals acostumava a tenir llargues tertúlies a les terrasses dels bars de plaça Nova. Això sí, encara que ho dissimulés, era evident que el molestaven les persones poc sinceres, els petulants i els manefles. Amb aquests no hi perdia gaire el temps i, sempre de manera educada, se n'apartava el més aviat possible. Però va encoratjar de manera decidida i convincent, amb paraules i fets, a molts dels qui cregué que valien.

Va aprofitar les seves etapes de regidor i tinent d'alcalde, el Patronat de l'Escola d'Arts i Oficis i el seu prestigi personal, guanyat a pols, per rodejar-se de col·laboradors valuosos de totes les edats, per aconseguir impensables situacions de consens. Amb la perspectiva que dona

el temps, no hi ha cap mena de dubte que la seva tasca va ésser enormement positiva, i encara ho hagués estat molt més sense els pals a la roda habituals, que sovint ni el seu discret pragmatisme va poder esquivar.

Alsius tenia unes idees sobre els problemes fonamentals de la població, i per extensió del país, que encara són del tot vigents en la immensa majoria dels casos. Alguns dels objectius que ell proposava encara estem lluny d'assolir-los, o bé l'ocasió d'obtenir-los ja s'ha perdut. Vegeu, en aquest sentit, els articles i editorials que va escriure a la "Revista de Palafrugell" sobre turisme, cultura, ensenyament... En publiquem una tria molt reduïda en apèndix.

• • • • •

Francesc Alsius i Granés va néixer a Palafrugell el primer de juny de 1920. Era emparentat amb la coneguda família Alsius, de Banyoles. La nissaga materna es dedicava al comerç de teixits a Palafrugell des de moltes generacions enrera. La botiga de can Granés o "Casa Granés", al Raval Inferior, és un dels edificis eclèctico-modernistes més interessants de la població. El projecte havia estat encomanat l'any 1895 a l'arquitecte General Guitart i Lostalò. És el mateix autor de la factoria de can Mario amb la seva torre metàl·lica i de la casa Miquel, a Palafrugell, i d'edificis interessants de Sant Feliu de Guíxols i de Barcelona.

Per una breu nota biogràfica inèdita, escrita pel seu fill Carles, sabem que Francesc Alsius cursà estudis primaris i el batxillerat a l'escola que els Germans Maristes tenien al carrer de la Caritat. Aquell mateix col·legi (religió i de pagament) on Josep Pla aprengué les primeres lletres, com tants altres palafrugellencs de famílies més o menys benestants.

A l'esclat de la guerra s'havia traslladat a Barcelona per motius familiars. Fou cridat a files formant part de l'anomenada "quinta del biberón". Després de la guerra ingressà a la Universitat de Barcelona on estudià Dret. A causa d'una situació familiar imprevista hagué de retornar a Palafrugell. Malgrat la seva joventut (20 anys) es va posar al front del negoci, la llarga tradició del qual l'omplia d'orgull. Temps a venir, durant 10 o 12 anys fou secretari de

COTEX, associació provincial de comerciants de teixits, on eren molt apreciades les seves idees i propostes.

Casat amb Maria Juriol i Simon, tingué tres fills, Miquel, Carles i Maria, cap dels quals ha continuat el negoci familiar.

Quan Francesc Alsius tornà a la seva vila per convertir-se en un jove comerciant, es va sentir atret molt aviat a intervenir en la política municipal. Ja l'any 1949 s'incorporà per primera vegada al consistori. És un fet que no pot estranyar als qui el coneguérem. Era molt clar que preferia la praxi a la crítica fàcil, en un moment que qualsevol tímida oposició hagués estat impossible –o suïcida.

A partir de cap a final de la dècada de 1940, des de dins de l'Ajuntament, però també des de fora –principalment després de la creació del Patronat de l'Escola d'Arts i Oficis el 1961-, sempre més estigué voluntàriament implicat en projectes i activitats d'interès per a la població. Molt sovint jugant-hi un paper decisiu, imprescindible.

Amb el present llibret, la nostra intenció és comentar l'obra i la personalitat d'Alsius en relació al dit Patronat i a la "Revista de Palafrugell", que oficialment en depenia. Cal tenir en compte que l'any 2002 hom ha celebrat el 40è aniversari de l'aparició d'aquella primera RdP (1962-1978). Coincideix amb altres commemoracions que s'hi relacionen: els 120 anys de la premsa local ("El Palafrugellense", 1882) i els 10 anys de la segona etapa de la RdP.

No podem obviar, però, la resta del seu capteniment com a animador d'activitats culturals, ni en altres diversos camps, des de l'Ajuntament o a títol personal. Procurarem citar breument algunes de les seves aportacions, sense pretensió d'exhaustivitat, que ja sabem que seria impossible. Ja s'ha dit abans que el seu interès per Palafrugell abraçava, a més de la cultura en la seva més extensa accepció, tots els temes de rellevància per al progrés del poble, des d'ensenyament i sanitat als problemes urbanístics, el turisme, la defensa del paisatge... Hem de concloure, per tant, que la política era la veritable vocació d'Alsius. En aquella època el seu interès quedà molt centrat al municipi de Palafrugell. Per desgràcia no sabem mai si també hauria estat així en plena democràcia.

L'activitat va ésser tan diversificada que quan parlem del "ciudadà" se'ns fa difícil determinar quan intervingué, solament, com a Francesc Alsius, sense cap connexió amb el patronat, la Revista, etc. Moltes vegades l'ambigüitat no es pot esclarir, perquè el patronat i les seves seccions servien d'excusa per portar a terme tota mena d'iniciatives. Tanmateix, hi ha una colla de contactes, realitzacions, que tenim com a cosa certa que van ésser obra personal i intransferible del "ciudadà" Alsius, sense altres connotacions. De vegades eren iniciatives que compartia amb Frederic Martí Carreras, un company amb qui l'unien moltes inquietuds. Tots dos formaren part durant un temps de l'Ajuntament; Martí fou redactor conspicu de la Revista... Es complementaven i defensaren uns objectius comuns fins a la mort prematura de F. Martí l'any 1968.

Un dels àpats de "La Gleva del Peix Fregit", colla de la qual Alsius era el principal impulsor. A la fotografia: Francesc Alsius, l'industrial palafrugellenc Joan Bertran (que devia ésser l'invitat d'aquella jornada), Josep Serra i Joan Ripoll.

Arxiu Municipal de Palafrugell. Foto Casanovas. Col·lecció Maria Juriol

Alsius va tenir la idea d'editar el llibre "Calella de Palafrugell i les havaneres" que va esdevenir el ferment i bressol de les cantades, aviat multitudinàries i avui tan famoses. Les cantades d'havaneres que, des de Calella, s'han escampat arreu del país. El llibre va significar la recuperació i divulgació de l'havanera popular d'aquest espai de la Costa Brava, aleshores limitada a poques tavernes i en procés accelerat

d'extinció. Després, la proliferació de grups de cantaires i de cantades de tota mena han produït un mistificació i frivoltització d'aquest tipus de cançó popular, de vegades difícil de païr. Però això era inevitable i la recuperació s'ha de considerar un fet cultural molt positiu.

L'esmentat llibre va aparèixer el 1966, amb dibuixos i text de Joan Pericot, recull de músiques i lletres de Frederic Sirés i Ernest Morató i una nota preliminar, de justificació, de Francesc Alsius i Frederic Martí (se n'ha fet una edició facsímil –valuosa pels qui no vam tenir el privilegi d'accedir a la primera– pel juny de 1991, commemorant el 25è aniversari). Per celebrar la presentació del llibre, el juny de 1966 s'organitzà una cantada a la platja d'en Calau de Calella. L'èxit fou gran i va tenir continuïtat anual. Després dels primers cinc anys l'organització s'encomanà a l'Associació d'Amics de Calella i des de 1987 se'n va fer càrrec el Patronat de Turisme de Palafrugell. Des de fa molt temps és una de les manifestacions musicals i populars a l'aire lliure de més ressó mediàtic del país; s'hi solen apuntar polítics i personatges coneguts. La idea de Francesc Alsius, de salvar l'havanera popular i donar a conèixer Calella i Palafrugell ha tingut tant d'èxit, que avui hi ha grups que canten havaneres fins a les comarques més allunyades del mar.

No és gens estrany que Alsius estigués al darre de la recuperació de l'havanera del nostre litoral. La cançó popular catalana li era un tema molt atractiu. Si les múltiples ocupacions i preocupacions pel progrés del municipi li ho haguessin permès, segurament hagués esdevingut un veritable entès o especialista en el seu estudi. Com veurem més endavant, durant un temps mantingué una secció fixa a la "Revista de Palafrugell" de divulgació de la cançó popular.

Seria llarg enumerar els projectes que Alsius va encoratjar com a persona privada. Podríem esmentar, per exemple, la creació i legalització del Museu local, defensat des de la RdP, però també, de manera decisiva, personalment per ell. El delegat de "Bellas Artes" a Girona, el recordat arqueòleg Miquel Oliva, va tenir diverses entrevistes amb Francesc Alsius, acompanyat amb els qui ho havien de tirar endavant. Tot i que a l'Ajuntament d'aleshores no estaven per

museus ni per res que s'hi assemblés, s'aconseguí la legalització i disposar d'un primer local (ridícul de tant insuficient i provisional). També hi havia la promesa d'una coneguda família d'industrials del món surer de deixar-li una col·lecció important del tema suro-taper, quan estigués ben instal·lat. La història posterior del museu ja no té res a veure amb el que aquí ens interessa. Algun dia s'haurà d'escriure, sense oblidar destacar el paper fonamental de Francesc Alsius en la seva fundació.

Un altre projecte molt estimat per Alsius va resultar frustrat gràcies al desinterès i poc tacte dels responsables de l'Ajuntament de l'època. Ens referim a la planejada "Fundació del Museu Marítim Manuel Rocamora" que s'havia d'instal·lar a la casa del mecenes i col·leccionista barceloní de Calella de Palafrugell: la casa dita can Cosme, peça atractiva d'arquitectura popular, situada en un punt privilegiat, sobre les roques, entre la Platgeta i la platja d'en Calau. Des de 1968 el testament del senyor Rocamora estava redactat. Hi figurava la creació de la fundació i el llegat de la casa. Els estatuts del patronat que ho regiria també estaven a punt. Alsius havia estat en continu contacte amb el notari i fins i tot aconseguí que se li admetessin afegitons d'algunes clàusules i modificacions d'altres. Tenia acordats amb Rocamora els noms de les persones que integrarien el patronat. Alsius no hi va escatimar esforços ni hores de treball i més que mai emprà el tacte i la diplomàcia habituals. Però sembla que un mal dia el senyor Rocamora va anar a l'Ajuntament de Palafrugell i va ésser rebut amb displicència i mala educació... El senyor Rocamora va canviar el testament, sense atrevir-se, però, a dir-ho a Alsius, que tant havia treballat per aconseguir el llegat per al poble.

L'any 1976, a la nota necrològica de la RdP, Alsius escrivia sobre el finat, Manuel Rocamora: "...moltes persones són testimoni del seu amor per Calella, fins a on sembla que ha arribat el seu gest després i altruista, del qual esperem donar detalls pròximament". El disgust vindria més tard; i mai més no se'n parlà. Hagués estat una de les aportacions més atractives d'entre totes les que gestionà el ciutadà Francesc Alsius.

No hi ha dubte, però, que els seus èxits predo-

minen sobre algun fracàs esporàdic i per motius aliens, com el que acabem de comentar. El tema Rocamora ens fa pensar en la intervenció també fonamental d'Alsus en una altra fundació: la Biblioteca Josep Pla. Aquesta, a la llarga, amb un final ben positiu. De la Fundació Pla preferim parlar-ne a l'apartat que dediquem a "Revista de Palafrugell", ja que Alsus l'utilitzà de manera intel·ligent per fer cuallar la idea.

Personalment, Alsus ajudà a molta gent que s'hi acostava demanant consells o algun tipus d'ajut: per aconseguir treball, beques d'estudis... fins i tot per a l'adopció d'un fill.

Com a autor d'aquest text, em complau tenir l'ocasió de deixar constància del meu propi cas. Pels anys 1970, havia escrit una obra extensa sobre arquitectura medieval. No era conegut en aquest camp i havia perpetrat un "totxo" enorme. L'edició era costosa i l'obra tenia tots els números per quedar-se dormint en un calaix. Però Alsus no va parar fins a interessar-hi a Josep Pla qui, amb el seu prestigi, aconseguiria que la Diputació edités l'obra en tres grossos volums.

Puc explicar aquest fet perquè en sóc protagonista. Moltes altres persones que van conèixer i tractar Francesc Alsus en varen ésser afavorides i són testimonis de la seva habilitat i generositat.

Els contactes i les relacions d'Alsus amb intel·lectuals i amb tota mena de personatges interessants mereixeria un capítol en la biografia que un dia caldria elaborar. La relació amb Josep Pla —en sóc testimoni— va ésser molt més intensa i infinitament més cordial, que les que hi tingueren personatges que després de la mort de l'escriptor s'han vanagloriat d'haver-hi estat amics. Pla s'escoltava amb consideració i atenció a Francesc Alsus, feia cas de les seves opinions assenyades. Puc assegurar que això fou determinant, decidí, per crear la Fundació Pla, de la qual s'han divulgat algunes versions inexactes i interessades.

D'entre els intel·lectuals que tractà i l'apreciaven en podríem esmentar alguns, sobretot els que solien estiuuejar a la costa propera, amb els quals tenia més contacte. Crec que, entre d'altres, el tracte fou assidu amb Carles Sentís. Tingué, sobretot, una llarga relació amb l'advocat i escriptor barceloní Maurici Serrahima. La

correspondència entre Serrahima i Alsus és una documentació d'elevat interès per molts motius.

Francesc Alsus, home extremadament educat i discret, gaudia d'un sentit de l'humor de caire anglès, acompanyat d'una ironia fina. Es traslluïa en detalls de vegades singulars, com ara el seu costum de posar la signatura a la pàgina 13 de tots els llibres de la seva biblioteca particular. En devia deixar tants, que potser pensava que com a mínim els supersticiosos els tornarien.

Per la dècada de 1970, amb una colla d'amics de la vila, fou un dels fundadors de "La Gleva del Peix Fregit", una societat gastronòmica i tertuliana, que organitzava sobretot sopars, sovint en homenatge a un convidat local o foraster. Els membres de "La Gleva" portaven com a distintiu, durant els àpats, una mena de pitet blanc lligat al coll. Potser era per evitar la renyina de les senyores si es tacaven? Si va ésser una idea d'Alsus —em sembla que sí— és l'única un pèl estrafolària que li coneixem.

Detall del llibre *Calella de Palafrugell i les havaneres*. Dibuix i text de Joan Pericot; recull amb lletres i música de Frederic Sirés i Ernest Morató i nota preliminar de Francesc Alsus i de Frederic Martí. Primera edició 29.06.1966.

Capítol 2

Francesc Alsius i la política municipal

Encara que aquest llibret es publiqui amb motiu del 10è aniversari de la Revista de Palafrugell (RdP) actual i també dels quaranta anys de la primera, no podem parlar de Francesc Alsius sense fer menció a la seva implicació directa, d'una colla d'anys, en la política municipal. D'altra banda, a causa de la seva personalitat i les seves estratègies, els apartats amb els quals hem dividit aquesta aproximació a la seva figura, són força convencionals. El nostre personatge aprofitava totes les ocasions i circumstàncies per arribar millor als objectius. Les seves iniciatives privades, les que defensà com a regidor, des del Patronat i la Revista amb la gent que hi col·laborava, servien per divulgar i aconseguir una corrent d'opinió favorable als projectes que promovia des de l'Ajuntament.

Maig de 1969: obres d'enderrocament de l'antiga Casa de la Vila al carrer dels Valls, fruit definitiu de la famosa "permuta" que durant uns anys originà una polèmica estrafolària a la població.

Arxiu Municipal de Palafrugell. Col·lecció Ramir Medir

Era una manera, intel·ligent i subreptícia, de fer-los participatius, quan llavors això era inusual. Els casos de l'Institut i l'estadi esportiu, amb la comissió ciutadana i l'aportació econòmica dels particulars i entitats de la vila, en són l'exemple més significatiu. Les llistes de donants es publicaven a la "Revista de Palafrugell", que n'era el portaveu. Estem parlant d'una història que s'inicià cap a l'any 1966.

Ja abans, el 1963, la primera ambulància municipal s'havia adquirit, en part, gràcies al sufragi popular.

Aquest sistema d'obrir una finestra cap a la participació ciutadana, només s'entén si es coneix el tarannà de Francesc Alsius.

Després d'aquest incís, procurarem centrar-nos de manera breu, en l'activitat pròpia de política municipal. Francesc Alsius ja entrà, per primera vegada, al consistori, amb el primer alcalde de la postguerra, Joaquim Feliu i Pagés, pel febrer de 1949, com a tinent d'alcalde. Continua a l'Ajuntament durant sis anys (1949-1954) amb l'alcalde Antonio Hernández-Villaescusa (fou tinent d'alcalde i vocal de la comissió de foment).

Durant aquest període, destaquen algunes de les seves intervencions per portar a bon fi millores necessàries per a la població: l'obertura o comunicació del carrer Torres Jonama amb el carrer de Begur i la primera remodelació important de l'Hospital Municipal. L'hospital va ésser la nineta dels ulls de Francesc Alsius, una preocupació permanent. A la llarga, amb insistència i perseverància, aconseguí que es convertís en un centre sanitari útil i eficient. Francesc Alsius va néixer davant mateix de l'hospital de Palafrugell, va veure el vell edifici i la seva capella, el seu servei insuficient, des de la més tendra infància. El fet, però, creiem que és anecdòtic; amb això no volem pas dir que el seu interès tingués un fons sentimental. Els problemes generals d'assistència sanitària formaven part de les seves inquietuds, i els de Palafrugell de manera substantiva, com a regidor municipal.

La segona etapa de Francesc Alsius a l'Ajuntament es produí amb l'alcalde Joan Gich i Girbau. Correspon al període de sis anys, de 1961 a 1967, en els quals ostentà el càrrec de segon tinent d'alcalde. Hi coincidí amb el seu amic Frederic Martí, amb qui va poder col·laborar estretament. Fou una etapa que gosem qualificar de fructífera, en la qual Alsius va poder fer realitat moltes idees. Tothom sap que la dècada de 1960 va ésser d'expansió econòmica, demogràfica, etc., malgrat el siste-

ma polític que patíem. En el cas de poblacions com Palafrugell, els efectes de l'esclat del turisme internacional i de la immigració foren extraordinaris; l'obertura al món no es podia evitar. Naturalment, a Palafrugell, fou una etapa de millores de serveis, de progrés material. Gràcies a l'actuació d'Alsius i de la gent amb inquietuds de la més diversa procedència i extracció que va saber atreure, s'inicià també una temporada d'activitats culturals, que gosàriem qualificar d'intenses, per a l'època i el país. Unes activitats culturals i lúdiques, si es vol, heterogènies, però que també contribuïen a desvetllar consciències de catalanitat adormida.

En aquests aspectes, va ésser fonamental la posada en marxa, l'any 1961, d'un propòsit, segurament molt meditat, de Francesc Alsius, el Patronat de l'Escola d'Arts i Oficis, com a entitat autònoma respecte a l'Ajuntament. Com que pràcticament totes les agrupacions, manifestacions i associacions de caire cultural i lúdic existien gràcies als estatuts del Patronat, començant per la "Revista de Palafrugell", hi dedicarem l'apartat que seguirà. Ara ens limitarem a ressenyar els projectes municipals, de millora d'infraestructures i serveis dels quals sabem que Francesc Alsius les va concebre, resoldre o hi tingué un paper destacat.

Seria llarg d'explicar la gran quantitat d'intervencions en plens i permanents, sobretot en relació a les nombroses obres urbanes d'aquells anys, degut no sols al creixement dels nuclis de població, sinó a l'endarreriment en què es trobava el municipi: obertura de vials, grups de vivendes, pavimentacions, enllumenat, etc.

Una decisió lloable i indispensable, va ésser la redacció i aprovació del primer Pla d'Ordenació Urbana del municipi, amb les ordenances d'edificació, ja el 1962. Era, evidentment, una eina imprescindible i havia estat una mancança molt gran fins aleshores.

Una obra paradigmàtica d'aquests anys fou l'autovia o "Avinguda del Mar", inaugurada el 1964. Alsius s'hi implicà fins al punt que fou ell qui, des de la RdP defensà el traçat i característiques, enfront d'algunes veus que en discrepaven. També cal esmentar, per la seva necessitat inajornable, el subministrament d'aigua,

en mancomunitat amb Begur i Regencós.

El tema sanitari, i en concret l'hospital, ja hem dit que era molt proper a Alsius, per molts conceptes. En totes les etapes que va pertànyer al consistori va tenir el càrrec d'interventor de l'Hospital Municipal. Gràcies, en bona part, al llegat de Francesc X. Giral i Subirós –amb la finca de "Els Ametllers"–, entre 1962 i 1966 es van fer obres de condicionament importants: ampliació amb noves sales i habitacions, el primer quiròfan i la dignificació general de l'edifici i els seus serveis.

Alsius adreçant-se als assistents de la inauguració de les obres d'ampliació de l'Hospital Municipal, una institució que s'esforçà tot el possible en aconseguir que fos millorada. Presidien l'acte el governador civil del moment i l'alcalde Gich.

Arxiu Municipal de Palafrugell. Col·lecció Maria Juriol.

Des de 1963 l'Hospital Municipal disposà de la primera ambulància del municipi. No hi ha dubte que el servei era urgent i necessari, però volem destacar la forma amb què fou adquirit. L'Ajuntament aportà una quantitat de diners i la resta sortí d'una recaptació popular –ja ho em comentat abans. El determini del ciutadà Alsius era fer participar, al màxim possible, a la ciutadania; un sistema que repetiria més tard en el tema de l'Institut.

L'ensenyament, ja ho sabem, era una altra de les seves principals preocupacions. Durant la seva etapa de regidor, juntament amb Frederic Martí –que en aquest tema era el capdavanter–, es posaren les bases per permetre que Palafrugell tingués un nivell que les poblacions

d'importància semblant estaven molt lluny d'assolir. I trigarien a fer-ho.

Després d'anys de gestions infructuoses, de disgustos in comptables, quan Frederic Martí estava gairebé desenganyat, la comissió ciutadana impulsada per Alsius, el mateix Martí i la gent de la Revista, a partir de 1966 aconseguiren adquirir els terrenys. Davant aquest fet, a Madrid varen respondre de forma positiva, tot i el règim imperant; la voluntat popular va fer el seu efecte.

Obres a l'avinguda del Mar, quan Francesc Alsius era tinent d'alcalde. Portada de la Revista de Palafrugell, octubre 1966.

Frederic Martí i Francesc Alsius sortiren junts del consistori pel febrer de 1967, quan l'edifici de l'Institut es començava a construir. Fou inaugurat l'any següent, però com a simple secció delegada de Girona. Fins el curs 1972-73 no es convertiria pròpiament en l'Institut de Segon Ensenyament de Palafrugell. La visió de futur, el desig de servir al poble, la feina ben feta salvant tota mena d'obstacles amb la participació ciutadana, havia donat finalment el seu fruit.

Durant anys, l'Institut va fer un servei excepcional, no sols a la joventut de Palafrugell, sinó a tot el Baix Empordà.

Una altra lluita plena d'entrebancs absurds fou la que emprengué Alsius, ja fora de

l'Ajuntament, i després de la mort de F. Martí, per aconseguir el nom oficial de "Institut Frederic Martí i Carreras". A causa de la incúria burocràtica, des del "Ministerio de Educación y Ciencia" no es dignaren concedir-ho fins el mes de maig de 1975.

A Alsius el trobem també donant un suport substancial –la veritable dimensió no la sabrem mai– a altres projectes, alguns també d'ensenyament: l'ampliació de l'Escola Torres Jonama i la creació d'un nou grup escolar (Barceló i Matas), que s'inaugurà el 1965.

Les activitats i iniciatives culturals ja sabem que Alsius procurà gestionar-les des del Patronat de l'Escola d'Arts i Oficis. És clar que alguns actes se n'escaparen i els promogué directament com a regidor.

Així, el 1963 l'Ajuntament recolzà la naixença de les Festes de Primavera. És fama que Alsius –tot i que després no en parlà– també va tenir força a veure amb el dit infantament. Hom parla d'una llarguíssima tertúlia amb altres dues persones, a peu dret, a la cantonada del Fraternal, sota del lleó de pedra. Una conversa que hauria estat decisiva, definitiva, per crear les festes.

Francesc Alsius va tenir una relació intensa amb els membres de les associacions d'amics de Calella i Llafranc. Era un contacte interessant i necessari en aquells anys que els nuclis marítims precisaven d'intervencions i millores diverses. Entre altres iniciatives, contribuï a la nova retolació dels carrers i places, amb escaients plaques de ceràmica, amb els noms en català. Alsius obtingué el permís enviant una relació de "calles", però el mot "calle" no figurà als rètols. Molts vials no tenien nom i aquí s'hi nota la mà d'Alsius i els seus amics del Patronat i la Revista: els carrers de l'Ermítà Corbera, de Pella i Forgas, els noms dels vents, el Pastor i la Sirena... Un propietari proper a Llafranc l'anà a trobar per protestar. Creia que un d'aquests noms feia referència a la seva persona!

L'any 1967, amb motiu de complir 70 anys, Josep Pla fou nomenat fill predilecte de Palafrugell. El dia 8 de març, el seu aniversari, l'escriptor va tenir una sorpresa. La cobla Costa Brava, contractada per l'Ajuntament, tocava unes sardanes escollides davant el mas.

Naturalment, Alsius fou "l'eminència gris" de tot plegat.

D'aquesta etapa no podem deixar d'al·ludir a un tema que va generar una agra polèmica a la vila, la famosa "permuta". L'Ajuntament accedí a la possessió de la finca de can Bech de Careda, que permutà amb l'Horta d'en Carles que era de propietat municipal. S'enderrocà la vella Casa de la Vila (per desgràcia sense estudiar les restes de la muralla medieval) i el casal senyorial de Can Bech es convertí en el nou ajuntament i el seu jardí en espai públic (araAVINGUDA Josep Pla) on també es construiria la Casa de Cultura.

Francesc Alsius, que la defensà com a regidor, parlava sempre amb satisfacció d'aquesta millora per a la vila. Hi hagué, tanmateix, una reacció molt aferrissada durant temps per part d'un grup de palafrugellencs notoris, gent de certa influència. Eren coneguts popularment per la O.A.S. (la independència d'Algèria era recent). La part més conscienciada del poble estava dividida. En aquells anys —no ho oblidèssim pas— de plena dictadura, un observador superficial hauria cregut que ens havia arribat una dosi de llibertat ciutadana.

S'interposaren recursos legals, es repartiren octavetes i fulletons... Finalment, l'any 1964 dues sentències definitives a favor de l'Ajuntament deixaven el tema resolt. Aquest mateix any s'inaugurà la nova Casa de la Vila (can Bech) i l'espai públic proper.

Ara, quan escorcollem les notícies i papers que l'afer generà, ens adonem que té un interès i atractius limitats. No hi havia un bàndol opositor per motius ideològics, ni encara menys culturals. Sembla que el motor era l'ambició d'alguns d'arribar al govern municipal. El temps ha demostrat que, com gairebé sempre, Francesc Alsius defensà l'opció més encertada, la més convenient per al poble.

Quan l'any 1966 el Club Nàutic Llafranc presentà a l'Ajuntament el projecte del port esportiu, també trobem a Francesc Alsius al costat dels interessos de la comunitat. La votació entre els regidors quedà empatada —Alsius votà contra el port amb F. Martí i M. Deulofeu— i l'alcalde va decidir amb el vot de qualitat no oposar-se al projecte. El port de Llafranc, tan nefast en tots sentits, s'acabà de construir el 1971 quan Alsius ja no era al consistori.

Capítol 3

El "Patronat de l'Escola d'Arts i Oficis" i els seus objectius

El Patronat va ésser l'aportació més personal de Francesc Alsius. La tasca de desvetllament cultural que portà a terme, durant una colla d'anys, va ésser excepcional per a l'època i per a una població com Palafrugell, aleshores profundament adormida. Ben segur que era un propòsit que tenia *in mente*, que havia estudiat amb tot detall. Devia tenir l'estratègia preparada des de feia temps, ja que en accedir al consistori el posà en marxa immediatament.

**VI PREMI SANT
SEBASTIÀ DE
LA GUARDA
PER CONTES EN
LLENGUA CATALANA**

PATRONAT DE L'ESCOLA D'ARTS I OFICIS DE PALAFRUGELL

Convocatòria del "Premi Sant Sebastià de la Guarda" de narracions en català. El Patronat de l'Escola d'Arts i Oficis l'havia creat l'any 1962 coincidint amb l'aparició de la *Revista de Palafrugell*.

Arxiu Municipal de Palafrugell. Fons Francesc Alsius.

El Patronat es nodria amb aportacions de l'Ajuntament de Palafrugell i de la Diputació de Girona, però naturalment també es convertí

desseguida en associació ciutadana.

L'autonomia de moviment era important per aconseguir els principals objectius: fer-lo participatiu, obert al poble i disposar de la suficient llibertat, tant per realitzar tot tipus d'activitats com per a l'ús de la llengua i la difusió de la cultura del nostre país. En aquest sentit, és significativa la butlleta d'inscripció, per captar els socis, que es va repartir per l'abril de 1961. Hi ha una crida als palafrugellencs (remarquem que en català), en la qual llegim: "La fi principal que perseguim és impulsar tota mena d'activitats culturals i artístiques, desvetllant inquietuds, a través d'exposicions, concursos i conferències. Voldríem contribuir a què Palafrugell tingués un ambient cultural digne de l'actual ressorgiment de la vila".

Els objectius no es podien expressar amb més claredat en aquella època. Era, a més, un moment estratègic, oportú; fa gràcia l'encertat terme "ressorgiment" emprat per Alsius.

La quota de soci era opcional, d'un mínim de 5 pessetes. La junta rectora va ésser presidida sempre per Francesc Alsius; aquesta fou la seva obra i ja va saber quedar en el discret segon terme de sempre, malgrat la presidència. En crear-se, en formaren part Jaume Isern, Josep Martinell, Josep Soler, Francesc Gallart, Joan Farga i Mn. Frederic Tapiola que actuava de secretari, a més d'un representant de la Diputació.

No es va oblidar la base essencial del Patronat, la revitalització de l'escola d'arts i oficis, que havia fet una gran tasca abans de la guerra, amb els professors Joan B. Coromina i Lluís Medir. Amb la desaparició de Medir el 1957 esdevingué una més de les institucions que l'ambient del franquisme anava extingint. Amb el Patronat es reorganitzà el tradicional ensenyament de dibuix tècnic i artístic i el d'idiomes. S'hi podia estudiar francès, anglès i alemany; hi hagué una assignatura de matemàtiques per a oficis.

L'any 1962 es crearen les "Beques Torres Jonama", en principi en nombre de sis, per cur-

sar el batxillerat i d'ajuda a estudiants de magisteri. Més endavant s'ampliaren sufragades per particulars i empreses, entre els quals, el violinista Xavier Turull (resident els estius a Calella i amic d'Alsius), Amics de Llafranc, la Cooperativa La Econòmica, el propi Alsius i el professor Joan Fargas, etc.

Les activitats promogudes pel Patronat començaren ja aquell mateix any 1961 amb una sessió de cinema amateur. Durant la resta de l'any hi hagueren conferències, exposicions i es preparà la representació d'una obra teatral de Santiago Rusiñol per commemorar el seu centenari...

L'aparició de la "Revista de Palafrugell" pel gener de 1962 fou un fet transcendent. Amb l'excusa de figurar com a butlletí del Patronat, s'emparava en els seus estatuts i subvencions. Aquest fou un punt fonamental de la trama ordida amb gran cura i reflexió per Francesc Alsius.

A més de la tasca cultural que durant temps va exercir la Revista, servia d'excel·lent portaveu de les altres activitats que el Patronat promovia o recolzava, un medi de difusió ideal. A Palafrugell molt aviat la van llegir tots els qui llegien.

L'any 1962, coincidint amb l'aparició de la Revista, el Patronat convocà el primer "Premi Sant Sebastià de la Guarda" de contes, que es concedia el dilluns de Pasqua. El punt número 1 de les bases publicades a la Revista és el següent: "Els contes han de ser escrits en llengua catalana".

El Patronat tingué una secció important per l'activitat que desenvolupà al llarg de la dècada de 1960 i gran part de 1970: el Foto-Cine Club, subdividit, alhora, en diferents apartats. Ja per l'estiu de 1961 s'organitzà el primer Concurs Internacional de Fotografia. Recordo que vaig sentir dir a un fotògraf gironí de poca sensibilitat en altres camps: "Sembla que a Palafrugell no està ben vist posar el títol de les fotos en castellà..."

El 1963 s'iniciaven els concursos de Cinema Amateur que varen tenir molt ressó i despertaren aficions i passions per al tema. Una activitat molt concorreguda, que s'estava estenent pel país, foren les sessions de Cine Forum. Els col·loquis o debats esdevenien realment un

VIERNES, 29 de Marzo de 1963

Noche a las 10'15

En el Local del CINE CENTRO ESPAÑOL,
cedido por esta Sociedad Recreativa.

II.ª SESION DE CINE FORUM

ESTRENO EN PALAFRUGELL

film: **la strada**

director: **federico fellini**

intérpretes: **giulietta massina,
anthony quinn,
y richard baserhart**

El coloquio será dirigido por
Don Enrique Manuel Rimbau Tomás
Abogado

Las invitaciones para esta sesión podrán retirarse en la
Taquilla del Teatro media hora antes de empezar.

Programa de la II sessió de Cine-Forum, del 29 de març de 1963.
Arxiu Municipal de Palafrugell. Fons Francesc Alsius.

forum on sovint es parlava amb una certa dosi de llibertat, fet importantíssim en aquells moments. Des de 1963 es passaren pel·lícules dels directors més interessants (Bergman, Fellini, Buñuel...), comentades per crítics de prestigi. Més endavant el Patronat va tenir el seu propi grup teatral d'aficionats, com no podia ésser d'altra manera a Palafrugell, on és una activitat de llarga i fructífera tradició, però de vida intermitent.

Les juntes, comissions i el gran nombre de col·laboradors diversos motivaren que molts palafrugellencs sentissin el Patronat i la seva tasca com a cosa pròpia. Les activitats, diguem-ne més esporàdiques, varen ésser nombroses ja

des de 1961: exposicions, concerts, conferències. No tenim espai per esmentar-les, i a més ens en deixàrem d'importants i significatives. Volem destacar, tanmateix, que, per exemple, pel juliol de 1962 es celebrà una exposició d'escultura de Henry Moore, facilitada pel British Council. Així mateix, l'any 1972 un exposició recordava el 15è aniversari de la mort de Lluís Medir Jofra, antic director de l'escola, amb les seves pintures.

Peu fotografia 3: Francesc Alsius en funcions de president del Patronat de l'Escola d'Arts i Oficis lliurant els premis del curs de dibuix; l'acompanyen Ramir Medir, l'alcalde Joan Gich i Francesc Gallart. Dempeus, l'alumne guardonat i el professor Costa Sobrepera. Arxiu Municipal de Palafrugell. Col·lecció Maria Juriol.

Francesc Alsius va guardar còpia de les sol·licituds i permisos que foren necessaris –govern civil, delegació del “Ministerio de Información y Turismo”– per a la conferència que Maurici Serrahima va pronunciar sobre Pompeu Fabra el novembre de 1968. Es van haver d'acompanyar d'un guió precisant que només es parlaria de “don Pompeyo Fabra” com a lingüista. S'hi feia una cita a don Eugenio d'Ors i s'hagué d'indicar que no hi hauria col·loqui i la cabuda de la sala.

Del Patronat –o del seu ambient– sorgiren els Concerts d'Estiu, als jardins de la Marineda, en col·laboració amb els “Amics” de Calella i de Llafranc i en molt bona part gràcies a la relació d'Alsius amb Xavier Turull. S'hi escoltà, entre 1963 i 1965, a més del violí de Turull, al pianista M. Horzowski (amic de Pau Casals), el guitarrista Narciso Yepes, el violinista Ruggiero

Ricci, la música electrònica de Mestres-Quadreny, etc.

També el concurs literari Josep Pla per a estudiants dels instituts de segon ensenyament cal atribuir-lo al ferment del Patronat, impulsat per Alsius. Actualment perdura i s'hi ha afegit un altre premi denominat “Francesc Alsius”, en just homenatge.

El Patronat va fer, doncs, un paper importantíssim a la vila, que reflecteix la cultura i la curiositat universal de Francesc Alsius, les quals guiaren el seu treball constant i sense descans: la cultura i la llengua catalanes, l'acostament de l'ensenyament a tothom, la participació ciutadana en els afers culturals i cívics...

PALAFRUGELL, 1964

CONCIERTOS DE VERANO "LA MARINEDA"

CALELLA LLAFRANCH

Domingo 9 de agosto, a las 11 de la noche

RUGGIERO RICCI XAVIER TURULL VIOLINISTAS

Otros para dos violines de: Leclair, Prokofiev, Bartók, Haydn

INFORMACIONES: Alcazarras (Palafrugell) - Hotel Eliseo - Hotel Borda - Hotel Vips (Llafranc)
P. J. Juriol, Palma

Programa del Concert d'Estiu de 1964.

Arxiu Municipal de Palafrugell. Fons Francesc Alsius.

Capítol 4

La Revista de Palafrugell.

De 1962 a 1978

El primer número de Revista de Palafrugell (RdP) va sortir al carrer el gener de 1962. Com ja hem explicat, s'hi feia constar que era el butlletí del Patronat de l'Escola d'Arts i Oficis. Des de l'inici fou una publicació mensual, bilingüe. En aquest primer número, l'editorial de salutació, sense signatura, és evident que —com tantes i tantes d'altres en el futur— fou escrita per Francesc Alsius. Anava seguida d'un article de Frederic Martí titulat "Propòsitos", a mena de declaració d'intencions. Com sempre, trobem a Martí i Alsius embarcats en el mateix vaixell.

Durant els primers anys no es fa menció de la direcció ni del consell redactor. Això seria habitual tot al llarg de la història de la publicació. Només a partir de cap a 1967 hi figurava el nom del director, Federico Tapiola Gironella. Tothom sap, però, que Mn. Frederic Tapiola va figurar sempre com a director oficial de la revista, des del primer al darrer número. Per legalitzar la publicació es va exigir un títol oficial de periodista —llavors més un passi o permís, que un títol— i Josep Pla deixà el seu.

En el número 2 (febrer de 1962) ja hi és present Josep Guilló Rocas (amb el pseudònim Josep del Brugatol que empraria amb assiduitat).

Tapiola, Alsius i Guilló (com veurem, Alsius cal situar-lo sempre al mig), formaren un triumvirat que va fer possible una insòlita pervivència de la publicació i la seva aparició mensual, regular, durant 16 anys. Mossèn F. Tapiola va néixer a Figueres (1910). A més de sacerdot era mestre a l'escola pública de Palafrugell i profes-

sor de llatí a la privada. Persona afecte al "régimen", durant la guerra havia estat capellà castrense a l'exèrcit franquista. Portava un emblema de "ex-combatiente" a la solapa de la sotana.

Ofici del "delegado provincial del Ministerio de Información y Turismo" a Mn. Frederic Tapiola, director de Revista de Palafrugell, nomenant-lo "censor" i dictant les normes per a l'ús del català. El text es comenta tot sol.

Arxiu Municipal de Palafrugell. Fons Francesc Alsius.

Tel. 1724

MINISTERIO DE INFORMACION Y TURISMO
Delegación Provincial de Gerona

Sección PRENSA
Núm. 672

De acuerdo con las atribuciones de mi cargo vengo en nombrar a Vd. CENSOR de la publicación "REVISTA DE PALAFRUGELL", con todas las prerrogativas propias de su cometido.

Como normas generales para el ejercicio de la censura debe tener presente lo siguiente:

- a) Está prohibida la inserción de anuncios en catalán.
- b) Se podrán publicar en lengua catalana, poesías, artículos a bre fondo tradicional o folklórico y al gusto de tema general, siempre que su extensión esté limitada a una parte sustancialmente pequeña en relación con el texto en castellano.
- c) Para solventar cualquier duda sobre el asunto, debe pedir, por conferencia telefónica, la correspondiente autorización de esta Delegación Provincial.

Le ruego que, para archivo en esta Delegación, se sirva devolver con su firma, rubrica, el duplicado del presente escrito.

Dios guarde a Vd. muchos años.
Gerona a 4 de abril de 1962
EL DELEGADO PROVINCIAL

Firmado: Mossèn F. Tapiola Mossèn F. Tapiola

Rd. Sr. D. Federico Tapiola. - Maestro Nacional.-

PALAFRUGELL

Josep Guílló ja s'havia dedicat al periodisme local abans de la guerra, a la revista "Ara" d'Esquerra Republicana de Catalunya. S'exilià a França i no retornà fins al 1948.

Tapiola ostentà el càrrec de director i així la revista comptà amb la seva influència. Guílló fou el redactor en cap, aprofitant la seva experiència de l'ofici.

darrer, segur. Era innat en ell. No hi ha dubte que Alsius, de la Revista en fou l'ànima, però sempre amb discreció i ponderació, una mica a l'ombra per no ofendre a ningú ni provocar enveges inútils i destructives. Hi dedicà esforços continuats, amb l'habitual diplomàcia i tacte, amb aportació intel·lectual i —n'estic segur— econòmica.

Alsius redactava la majoria de les editorials —la veu de la redacció— o les encarregava al col·laborador més adient, segons el tema. El tòpic del pal de pallar en aquest cas és més que justificat. Haver aconseguit ajuntar en un projecte comú i de tanta durada, a dues persones tan oposades com Tapiola i Guílló va ésser com un treball d'orfebreria. En aquest sentit, les habilitats d'Alsius no tenien límits. Em penso que, en el fons, s'hi divertia molt. Alsius no era, precisament molt expressiu, però quan havia aconseguit superar alguna de les inevitables friccions, no podia dissimular la satisfacció; feia cara d'estar-s'ho passant molt bé.

Davant de les autoritats competents, Tapiola ("el capellà", com se l'anomenava entre els

col·laboradors de la Revista) va ésser com un paraigua protector que permetia certes transgressions.

L'ofici que publiquem en aquest apartat com a "il·lustració" és un document que ara ens pot semblar sorprenent. L'abril de 1962, el delegat a Girona del "Ministerio de Información y Turismo" (ocupat per don Manuel Fraga Iribarne), nomenava Tapiola "censor" de Revista de Palafrugell. Els punts que li assenyala fan referència exclusiva a l'ús de la llengua catalana, que només es podia utilitzar per a temes folklòrics, poesies i només alguns de generals. És significativa la clàusula que prohibeix la publicitat en català. Quina por els feia una possible imatge de normalitat!

El cert és que el director-censor no es va portar molt malament. Va deixar fer, amb algunes estrebades quan petites audàcies d'alguns l'es-

El menú del sopar de la redacció de la Revista de Palafrugell, amb motiu del 6è aniversari de la publicació, amb les signatures dels assistents. Col·lecció Maria Juriol.

No volem, ni és aquest el lloc, per aprofundir en la personalitat de cadascú. Ja hem deixat clar que Guílló i Tapiola eren persones d'ideologia ben contraposada. Al meu parer, però, s'assemblaven en dos aspectes. Primer, per l'afició al periodisme. Durant anys Tapiola va ésser corresponsal a la vila del diari "Los Sitios" de Girona i —només faltaria— fou nomenat "cronista oficial" de Palafrugell. Guílló, tot i l'idioma que havia d'emprar, no renuncià a ser corresponsal de "La Vanguardia". L'altra analogia era el caràcter més aviat fort, una mica caparrut, d'ambdós. A Francesc Alsius he llegit alguna vegada que se li atribueix el càrrec de gerent, el de secretari o de relacions públiques de la Revista. Això

pantaven. Però des de l'inici el català té un pes important a la Revista i anà en augment. En el primer número, Jordi Pujol i Cofan acabà un article innocent sobre *El pas de l'any* amb una cita de Carner: "...Al-leluia catalans/Al-leluia". Sembla impossible, però a l'any 1962 això fou considerat un atreviment.

L'ús del català a la Revista, ja des de bon començament va ésser superior al que determinaven les instruccions al "censor"; però hi hagué moments de retrocés. No sé si algú sap si fou per decisió de Tapiola o perquè li havien estirat les orelles els seus correligionaris. Es pot observar, sobretot, a les editorials. A partir del maig de 1964 l'editorial -abans sempre en castellà- sol ésser substituïda per algun text en català, com ara el pregó de les Festes de Primavera, comentaris sobre la Festa Major, els Concerts d'Estiu... Això s'acaba, de cop, l'octubre del mateix any i, pràcticament, fins el gener de 1969, quan l'editorial pren el títol de "La campana Martina" no torna recuperar, de tant en tant i de manera progressiva, el català. El contingut general de la Revista anava avançant, però, en tot aquest temps, en l'ús de la nostra llengua.

És evident que per jutjar la qualitat i substància de la Revista cal tenir molt en compte l'època en què apareixia. A més de les col·laboracions literàries i d'opinió, de més o menys interès, la Revista era, certament, el portaveu, el mitjà de comunicació del patronat i de les altres activitats de la vila, que comentava i divulgava. Es publicaven els contes guardonats amb el Premi Sant Sebastià de la Guarda i els pregons de les Festes de Primavera. Sobretot des de 1970, amb la polèmica construcció del port esportiu de Llafranc, la Revista adoptà una línia una mica més crítica.

La darrera, i decadent, etapa de la Revista, va significar un intent d'obertura, de posada al dia, que hagués estat imprescindible per a la seva continuïtat. Potser algú d'aleshores s'enfadarà, m'és igual, però tinc la certesa que Francesc Alsius va demostrar que, com sempre, continuava essent l'home ideal per ajuntar esforços i arribar al consens entre persones diverses, de vegades ben allunyades de la seva manera de pensar i actuar. Quan Alsius ens va deixar la Revista no va trigar a desaparèixer: faltava el pal

de palla.

Aquest no és el lloc per fer un estudi de Revista de Palafrugell, però sí que podem esmentar els seus col·laboradors més o menys habituals. Cal assumir el risc de deixar al tinter algú important, però n'hi ha que hem restat tantes vegades al tinter...

Hi va haver algun col·laborador que traspassà tota la història de la Revista, del principi al final. Altres, la majoria, hi vàrem col·laborar de forma intermitent, segons les disponibilitats personals de cada moment. És el meu cas. D'altres eren col·laboradors més esporàdics.

Quan es començava a traslladar els llibres a la primera seu de la "Fundació Pla" des del mas fou presa aquesta fotografia. D'esquerra a dreta: Joan Badia, Lluís Molinas, Josep Pla, Francesc Alsius, Josep Martinell i Pere Pla. Publicada a "El Josep Pla que he conegut", Palafrugell 1991.

Crec que cal destacar, en primer lloc, a Francesc ("Xicu") Gallart, amic d'Alsius que sempre estigué al peu del canó, igualment que Frederic Martí Carreras. Entre els intermitents o els que han tingut una etapa (o etapes) determinades, hi hauria Jordi Pujol i Cofan, Ramiro Medir, Ernest Morató, Montse Lunati, Josep Martinell, Evarist Puig, Montserrat Medir ("Flora"), Enric Sabater, Lluís Molinas, Lluís Marcó i Dachs, Josep Martí i Clarà ("Bepes"), Jordi Cama, Manuel Carreras, Albí Colom, Laurentino Belloso, Joan Serra, Francesc Boera, Santi Massaguer, Lluís Maimí, Miquel Ros, Ramir Amir, Esteve Salabert, Josep Ma Balcells, A. Fernández Arroyo, Xavier Amir, i ja a la darrera etapa, Tomàs Ferrer, Pep Bagué, Jordi Larios, Trini Puig, Enric Serra. Entre els col·laboradors

forans caldria esmentar els habituals durant anys, com Jordi Elias, Ernest Corral i Coll del Ram, Miquel Perez Capella i les firmes de Maurici Serrahima, Josep Ma Capdevila, Carles Sentís, Joan Pericot, Joaquim Gili, Octavi Saltor, etc.

En alguns números es publicaren textos de Josep Pla. Amb el seu permís es podia reproduir qualsevol fragment de la seva obra. Pel gener de 1969 RdP publicà el seus *Versos del retour d'age*, inèdits.

Davant de la feina de tants anys feta per Alsius a RdP ens falta comentar quina fou la seva tasca de periodista local. Com que la majoria dels seus escrits no els signà –editorials, comunicats, etc.– es fa difícil, fins a 1968, saber si són d'ell o de F. Martí, per la coincidència d'interessos entre ambdós. En general, Martí signava articles d'opinió, mentre Alsius escrivia editorials i textos anònims.

Dels altres que s'identifiquen bé n'hi ha pocs de signats F. Alsius, a la majoria hi ha les inicials: F.A.G.; F.A. o A. La F. era monopoli de Francesc Gallart, que competia en discreció amb Alsius. Alsius escrivia indistintament en català o castellà. És una conseqüència del seu paper d'agulla de balança, de moderador entre els ferrenys Tapiola i Guilló. Cal tenir en compte que, per principis, entre els col·laboradors de primera hora n'hi havia que escrivien sempre en català (el propi Guilló, J. Pujol...) i d'altres en castellà (F. Tapiola, R. Medir...). Alsius, com F. Martí i altres, s'adaptà a les necessitats de cada número de la Revista, amb el pragmatisme de sempre, tot esperant el moment de poder emprar la pròpia llengua sense cap entrebanc. Així ho va fer quan encetà les seccions sobre els temes que tant l'atreien: el *Calendari intermitent*, basat en el *Costumari* de Joan Amades i *La cançó popular catalana* (1968), comentaris, amb text i música. Una persona anà a veure a Alsius a la botiga per felicitar-lo per haver escrit la lletra de la cançó *El rossinyol*.

En apèndix publiquem un recull d'articles i editorials de Francesc Alsius. És un tast perquè les persones interessades en cerquin més a les col·leccions de la publicació.

La Revista va representar, de 1962 a 1977, un referent cultural de Palafrugell. Era anomenada per molts vilatans "la revistilla" de forma des-

pectiva, però la llegia pràcticament tothom, encara que fos per criticar-la. Hi havia molts crítics que si haguessin gosat acostar-se a Francesc Alsius els hauria rebut amb els braços oberts, com a col·laboradors. Després ho haurien d'haver demostrat, és clar. I això, en molts casos, és complicat...

La Revista de Palafrugell va morir quan va faltar-nos Francesc Alsius, ja ho hem dit. De l'ambient de la Revista i dels contactes amb Josep Pla s'havia concretat la idea i el projecte de la Biblioteca i la Fundació Josep Pla. Sóc testimoni, perquè Pla me'n va fer un dels patrons, que Alsius en va ésser l'home decisiu. A Josep Pla li va agradar acabar de deixar-se convèncer, malgrat les reticències d'algun personatge del seu entorn. Va ésser una comunió d'idees. Fins i tot Martinell reconeixia aleshores el paper essencial d'Alsius, després silencià: "...tot va quedar clar i concret en un paper que va redactar Francesc Alsius –un palafrugellenc amb vocació de jurista- i que després retocà amb lleugeres subtilitats professionals el notari de la vila" senyor Palos (RdP setembre de 1973). Es referia als estatuts de la Fundació.

.....

Aquesta aproximació a la persona i l'obra de Francesc Alsius s'ha de considerar molt incompleta. Caldrà que algú, algun dia, aprofundeixi en la seva interessant biografia, tant complexa i rica de matisos. Sens dubte hem deixat aspectes i fets importants per ressenyar, que caldria investigar a fons. Per exemple, les seves intervencions en el "Consorci de la Costa Brava", el seu paper en la cessió de la finca de Cap Roig a la Caixa de la Diputació de Girona per salvar un important patrimoni natural i cultural, i moltes altres actuacions que desconeixem. Queden molts temes per investigar.

Molts anys després que ens deixés, Palafrugell ha dedicat un carrer apartat del centre de la població, a l'extrarradi, a Francesc Alsius. I res més. Ell destacava per la seva sensatesa i discreció. Potser precisament per això avui mereix no ésser oblidat, en coherència amb la importància de la seva obra i pel seu exemple. Per ara no hem sabut pas correspondre-li.

Joan BADIA-HOMS

Annexe

Recull d'alguns articles i editorials de Francesc Alsius publicats a la "Revista de Palafrugell"

- *El futuro del turismo en nuestro país*,
novembre de 1965.
- *La cançó popular catalana: El rossinyol*,
març de 1968.
- *Adéu a Frederic Martí Carreras*,
setembre de 1968.
- *Turismo invernal*,
novembre de 1969.
- *Palafrugell i l'Institut*,
febrer de 1970. Publicat com a editorial
(*La campana Martina*, sense signatura).
- *Quan la ciutadania declina els seus
drets*, (abril 1970, editorial, sense
signatura).
- *Política cultural palafrugellenca*,
febrer de 1971
(editorial, sense signatura).
- *La cançó popular catalana:
Els Segadors*, octubre de 1976.
- *La invasió bancària*,
novembre de 1976.

El futuro del turismo en nuestro país

En nuestra comarca se habla mucho del fenómeno turístico y más o menos todo el mundo sabe lo que hay de verdad o mentira respecto a él, al extremo que no necesitamos aclaraciones cuando alguien nos dice "esto es para turistas". No creo pues preciso intentar demostrar la importancia que el turismo tiene para la economía de los que radican en esta zona. Así este comentario versará de la relación del futuro turístico con el paisaje.

Llevamos años leyendo artículos y comentarios sobre el paisaje de la Costa Brava que ponderan su belleza y la necesidad de conservarla. Si cada vez son más las voces que se levantan en su defensa, son también más los atropellos que se cometen. ¿Qué tendrá este paisaje calificado como uno de los más bellos del Mediterráneo para que teniendo tantos admiradores y defensores haya de verse estropeado sistemáticamente?

El llano comprendido entre Palafrugell y el mar ofrece las condiciones óptimas para convertirse en la zona residencial más importante de la Costa Brava.

Fotografía E. Sabater. RdP

El señor Ramiro Medir, una de las personas que mejor conocen el papeleo que ha producido el país, me ha facilitado el texto del acta de una sesión celebrada en Girona el 23 de enero de 1936, por la Asamblea General de la Asociación de Municipios de la Costa Brava, que aprobó unas resoluciones en las que textualmente se indicaba: "Todas las edificaciones que sean proyectadas en la zona próxima al mar, en la Costa Brava, guardarán la necesaria subordinación y respeto a la belleza natural del

paisaje y procurarán inspirarse en la arquitectura tradicional". Estoy hablando de una época anterior al turismo, cuando los problemas creados por la construcción eran mínimos, absolutamente risibles comparados con la avalancha del momento actual. Sin embargo los previsores varones que constituían la Asamblea de Municipios intuían ya que la costa necesitaría en el futuro defensores frente a apetencias excesivas. Sus buenos deseos quedaron en letra impresa.

Cuando uno reflexiona sobre el hecho de que en Suecia ya en 1874 se dictó una ley declarando obligatoria en todas las poblaciones la realización de un plan urbanístico de desarrollo, gesto imitado por Francia en 1919, nos damos cuenta que, como colectividad, vamos a remolque de los problemas, sin sentido de previsión. Pretender hacer urbanismo sobre núcleos habitados, construidos, es difícil, caro e inoperante. Urbanizar es en cierta manera presentir necesidades, adelantarse a los problemas. Lo procedente hubiera sido, al despertar del movimiento turístico y aun antes, planear el desarrollo de la Costa Brava, calcular las posibilidades de cada localidad, despertar en las poblaciones costeras un interés real por su paisaje y sus posibilidades de atracción de forasteros. No otra cosa propugnaba José Pla en el año 1.941 en su *Guía de la Costa Brava* al hablar de Llafranc y extendiéndolo a toda la costa, cuando pedía un organismo con poderes dictatoriales que al autorizar construcciones velara a la vez por el respeto de las bellezas naturales.

No debe hacerse urbanismo sin buscar la armonía entre la realidad y lo que se proyecta. No se puede olvidar las dimensiones de una playa al calcular cuántos bañistas podrán utilizarla cómodamente. Es preciso convencerse de que cada lugar de la costa tiene una posibilidad turística concreta que le es dada por su geografía; la densidad soportable en un sitio puede que sea desastrosa en otro. No basta la existencia de unas normas urbanísticas para lograr éxito al proyectar un habitado humano sobre determinado paisaje, hay aspectos sobre los cuales no es posible legislar. Es necesario compenetrarse con ese paisaje, captar su esencia, verle su belleza y estudiar sus posibilidades. Ejemplo: los profesionales del urbanismo

y la arquitectura tuvieron una oportunidad única de lucirse trabajando sobre el espléndido telón de fondo que constituye nuestra costa. Pues bien, los resultados están a la vista, en general lo realizado es de una mediocridad absoluta.

No pretendo afirmar que el paisaje sea factor exclusivo o dominante en la atracción de forasteros, pero juega su papel y es posible que en un futuro tal vez no lejano de serias competencias nacionales y extranjeras, veamos revalorizada su importancia de cara a una clientela adicta que sepa apreciar la calidad de nuestro litoral, cuyo límite de saturación está lejos de ser alcanzado en muchos parajes, mientras en otros tal vez se está consiguiendo ya. Sería pues conveniente estimular el aprovechamiento de terrenos situados en segundos términos como factor de descongestión de la primera franja de la costa. La proyectada Avenida del Mar (de Palafrugell a Llafranc - Calella) responde a estas ideas y se persigue aparte de un mejor enlace, abrir a la explotación turística un ancho campo, de finura sin par, que al urbanizarse evitará sobrecargar los primeros planos de las dos playas cuyos espacios arenosos van resultando insuficientes. Es de esperar que la población radicada en estos segundos planos se desparrame sobre un más ancho sector de costa, disfrutando del baño en calas y playas menos concurridas. La Costa Brava en general y el "hinterland" de Palafrugell en particular precisan de un planteamiento urbanístico realista, ambicioso, que piense en el futuro, de características de acuerdo con las tradiciones del país, respaldado por un estado de opinión. Conviene airear estas cuestiones, que aun siendo obra de minorías y organismos oficiales, deben responder a una conciencia ciudadana que les asegure eficacia y continuidad. Utilizando las palabras de la señora Barbaza, profesora de la Universidad de París y autora de una tesis doctoral sobre la Costa Brava, se puede afirmar que: "teniendo en cuenta que los precios suben -y no por culpa exclusivamente del turismo, sino porque ha subido el nivel de vida de los españoles- cada vez se irá seleccionando más y más el turismo. Quizá las grandes masas busquen otros sectores, más al sur, que son más baratos, pero el turismo de

clase media con tendencia a rica, continuará acudiendo a la Costa Brava". No se diga que se pretende un turismo de millonarios, dándole a la expresión el sentido que tenía antes de la guerra. Se defiende un turismo adicto al país, una posibilidad de hacer negocio *sine die*, un turismo, en fin, de cierta calidad, que mirando el factor precio busca y admira otros factores que a nuestra costa no le faltan. Para que los que vendrán detrás de nosotros encuentren algo aprovechable en el negocio turístico, hay que evitar que nuestra generación exprima el limón sin límite cargándose el paisaje del litoral.

El negocio de la Costa Brava tiene un volumen enorme y nuestra provincia ocupa un lugar mundial importantísimo en cuanto a poder de atracción turística. En una estadística del año 1.963 hemos leído que se daba la cifra de 850 dólares de ingresos turísticos por habitante para las Bermudas, 350 para el estado de Florida y 300 para la provincia de Gerona (Baleares 170, Málaga 100, España 22). Estas cifras son elocuentes. Por otra parte es obvio que el hombre de la Costa Brava no precisa estadísticas ni cifras comparativas, pues conoce mejor que nadie el nivel de vida que está alcanzando. Piense pues que un mal enfoque de la política turística podría hacerle perder su favorable situación. En la base de esta política colocamos las cuestiones urbanísticas. Resolverlas bien significa alcanzar la infraestructura eficaz que nos es indispensable.

F. Alsius

Fotografía AL

La cançó popular catalana El rossinyol

"Rossinyol que vas á França/ rossinyol/ enco-manam á la mare,/ rossinyol/ d'un bell bocatge,/ rossinyol/ d'un vol./ Encomanam á la mare/ y á mon pare no pas gayre,/ perque m'ha mal maridada,/ á un pastor me n'ha dada/ que'm fa guardar la remada,/ he perdu-da l'esquellada,/ lo vaqué me l'ha atrapada./ -Vaqué, tòrnamen la cabra/ -Què me'n donaràs per paga?/ -Un petó y una abraçada-/ Aixó son coses de maynatge,/ quan tenen pá, volen formatge".

Publiquem el text de la cançó tal com el donà en Capmany, que diu: "rossinyol d'un bell bocatge" (de boca) i no *boscatge* (de bosc) com tantes vegades hem sentit cantar per l'Empordà. Si l'elogi va destinat a l'ocell, creiem més escaient l'expressió primera.

L'Aureli Capmany en el seu *Cançoner Popular* afirma que aquesta cançó és indubtablement d'origen rossellonès i ho creu així per allò que diu la donzella al missatge: "Rossinyol que vas a França", o com diuen altres variants: "Rossinyol que vas dins França", que deu interpretar-se en el sentit que la regió rossello-nesa és catalana i per tant anar el rossinyol dins França vol dir que anava cap a una altra nació veïna.

EL ROSSINYOL

Capçalera publicada al número 74 (març 1968)
de la Revista de Palafrugell.

En Manuel Milà donà a aquesta cançó el nom de *Missatge*, nom que no li escauria gens malament, ja que és molt corrent en la poesia popular trobar el rossinyol, encarregat de

complir alguna comanda, generalment, amorosa.

Continua en Capmany en les seves notes sobre aquesta cançó, dient que el rossinyol és l'ocell essencialment popular i amic de les donzelles. Per als poetes i trovadors és poc més o menys que el cantaire del desig. A l'edat mitjana ha estat molt temut com a tal pels personatges de l'Església.

Quan Sant Bernat -diu la llegenda- visità el monestir dels Cistercencs, es donà compte que la disciplina dels frares s'havia relaxat molt. Però així que hagué escoltat el cant voluptuós dels rossinyols al voltant del monestir, comprengué la causa de l'esperit mundà que imperava en el convent. Ple d'ira, aixecà la mà i desterrà els ocells, que es refugiaren en un convent de dones, on, es diu, hi ocorregueren successos encara molt més remarcables.

En el temps de la cançó popular el rossinyol ha estat un ésser extremadament fantàstic i d'una naturalesa superior. Ell inflama i calma els enamorats, ell sedueix i aconsella les donzelles, ell és confident, missatge, profeta d'amor i consolador de captius, però abans que tot és rei dels boscos, el lliure, l'apassionat, molt més feliç que els homes, als que estima com a bon amic.

El mateix autor diu que el comte de Puigmaigre en la seva col·lecció de cants populars del país de Metz, en publicà una amb el nom de *Rossinyol*, que comença així: "Jo tinch de fer un viatge. Jo no sé qui el farà./ La violeta's dobra's dobra, la violeta dobrarà./ Si jo ho dich a la calàndria tot lo món ho sabrà./ Si jo ho dich al rossinyol ma comanda se farà./ Lo rossinyol pren son vol, al castell d'amor se'n va./ Ell troba les dames á taula, humilment les saludà".

Com pot suposar-se l'ocell acaba complint l'encàrrec que no cal dir era amorós. De tot això se'n pot deduir que el rossinyol tenia un gran prestigi, entre la gent del poble i els seus poetes i cançoners, prestigi que mantingué durant l'època romàntica i ha arribat gairebé fins els nostres dies; vegis l'Apel·les Mestres que en la seva obra publicada l'any 1907 i titulada *Pom de cançons*, diu: "¿Què cantava el rossinyol, qu'a son cantar/ terra y cel recullia?/ ¿Què cantava, que sentintlo ens vam besar?"

Hem de creure que el rossinyol encara avui canta quan està enamorat, però el seu prestigi poètic ha anat a menys. L'erotisme modern és més agressiu. Els poetes (els altres artistes també) han abandonat les formes literàries clàssiques, utilitzen un llenguatge directe i espontani; diuen les coses pel seu nom i no estan per "rossinyols" si han de parlar d'amor. Això no és obstacle, però, que quan la musa

popular amb la seva espontaneïtat va lograr una imatge poètica feliç, aquesta perduri per damunt del temps, i les generacions posteriors saben i els hi agrada paladejar-ne la frescor i la seva bellesa.

Referent a la música —em diu el mestre senyor Frederic Sirés— té un gran poder evocador i tota ella reflexa una serenitat incomparable.

F. Alsius

Adéu a Frederic Martí Carreras

Els que redactem Revista de Palafrugell no podríem dir si els sis anys de vida de la mateixa representen poc o molt en servei de la població. Però estem segurs de què aquest temps ha estat més que suficient per crear entre nosaltres lligams prou estrets perquè la mort d'un company ens afecti intensament i deixi un buit de mal emplenar. Aquest número 80 de la publicació surt amb franja de dol per en Frederic Martí Carreras, fundador, puntal des de la primera hora i el millor de tots nosaltres.

Imatge de Frederic Martí reproduïda a la Revista de Palafrugell del mes de setembre de 1968

Fonamentalment Frederic era un home de bona voluntat, expressió que cada dia té més valor, quan en el món actual sembla que només es doni importància a ser fort, dur i arrogant. Ell, pel contrari, era tolerant, prudent, amic lleial... Creia en la veritat, la justícia, l'amor al proïsme, la llibertat, creences que eren norma de la seva vida lluminosa, vida de lluita, la de l'home que no té res pagat prèviament i que gràcies a l'afany de cultura ho assolix tot pel camí d'un esforç tenaç, començant des de la infantesa. En arribar a la plenitud es bolca amb la major vocació al servei de la comunitat i a través d'un càrrec públic local segueix lluitant pel bé general i d'una manera expressa per fer assequible l'ensenyament als infants dels medis humils. L'Institut de Segona Ensenyança que acaba d'obrir les portes a la joventut de Palafrugell i comarca és obra de Frederic Martí que portà en obtenir-lo les seves conviccions fins a la darrera conseqüència.

Per ell la idea de cultura —dret innat de la persona i motor del progrés individual i col·lectiu— duu en ella mateixa un bagatge de felicitat, un ajut a l'home per moure's més lliurement i sentir amb més intensitat el goig de viure. Tal vegada era aquesta concepció la que el portava, poques hores abans del traspàs, a recordar-nos els versos maragallians de *La fageda d'en Jordà*, copsant directament en la pròpia existència que fugia, tota la patètica realitat de sentir-se: "presoner del silenci i la verdó. / Oh, companyia! Oh, deslliurant presó!"

Dins la seva il·limitada curiositat intel·lectual i en les múltiples activitats que l'ocupaven hi havia sempre una intensa vertent d'humanitat acompanyada d'una gran senzillesa que és la humilitat dels grans homes. La consideració que li mereixien els consemblants feia que fos extraordinàriament sensible a allò que podia separar-lo de qualsevol contraopinant al qual sempre respectava, a pesar del toc apassionat que solia posar en la conversa. La col·lecció de la Revista és una demostració de les seves inquietuds. Els nombrosos articles que hi escriví sobre els temes més variats —el darrer dels quals apareix en aquest número— reflecteixen sempre una privilegiada intel·ligència i una preocupació social tocada del punt just de l'idealisme apte per convertir en realitats els propòsits de servir el bé comú.

Els que hem tingut la sort de tractar-lo durant la seva vida d'estudiant, en la professional, en el seu càrrec de conseller municipal, com a

company de redacció o simplement com a amic, som testimonis del grau elevat del seu amor a Palafrugell. Per això sol, independentment dels motius personals de cadascú, Frederic serà present en el nostre record. Com a ciutadà exemplar mereix que tots els palafrugellencs i en especial els joves —aquesta joventut que ell comprenia tant— no es limitin a pronunciar el seu nom en un impuls sentimental però estèril, sinó que els impel·leixi a obrar segons l'exemple que ell donà.

Nosaltres, des d'aquesta tribuna on mancarà tant i tant el seu concurs, més que paraules escollides que expressin literàriament el nostre sentir, oferim al company caigut la voluntat de prosseguir el camí de defensa dels interessos de la vila, de la nostra terra, de la cultura i el progrés, camí que Frederic Martí Carreras no hauria abandonat mai.

F.A.

Turismo invernal

La importancia que el sector turístico tiene para nuestra población justifica sobradamente cualquier divagación sobre su problemática. Se habla mucho de la necesidad de promocionar turismo, expresión a buen seguro televisada, cuando deberíamos promover turismo, utilizando este verbo como sinónimo de dar principio a una cosa o procurar su adelantamiento y consecución. Consideramos que lo interesante es mover con ideas de progresión y continuidad, ya que posiblemente estamos en el abecé de la industria turística. El movimiento turístico en nuestra comarca, tiene las características generales que ofrece toda la Costa Brava, con algunos matices peculiares. De estos quisiéramos subrayar su muy adicta clientela de un nivel económico por encima del nivel medio de otras comarcas y el porcentaje elevado de turistas del país. La escasa duración de la temporada, creemos que afecta de manera parecida a todo

el litoral.

La corta estacionalidad que padecemos o que no hemos sabido superar, es el "handicap" más grave que presentan los negocios turísticos. Nuestras instalaciones, sean del orden que sean, permanecen inactivas más de dos terceras partes del año. Nuestras playas son un hormiguero durante dos meses y con un total aproximado de cien días termina la temporada. Pero el año, tanto el solar como el económico tiene mucho más. Mantenernos alejados del mercado turístico, durante ocho meses, es tener improductivo un capital demasiado cuantioso para que no se intente sacarle algún provecho. Pensando en los intereses de la colectividad, es aún más evidente que el propósito de promover turismo es empresa que vale la pena.

De los 19.183.973 personas que entraron en España procedentes del extranjero en 1.968, 5.245.754 lo hicieron durante los meses del

primer y último trimestre del año. La cifra no es despreciable si recordamos que en la totalidad de 1.959 sólo llegaron 4.194.686 visitantes.

Por otra parte, el turismo como coadyuvante a la elevación del nivel de vida, trae consigo la posibilidad de desarrollar turismo interior, es decir el que realizamos en nuestro propio país. El II Plan de Desarrollo aspira a que lo practiquen doce millones de españoles en el año 1.971 (en 1.968 se rebasaron los diez millones). Es fácil imaginar el contingente elevadísimo que puede dar en invierno el área habitada que tenemos a un centenar de kilómetros de distancia, a un lado y otro de la frontera, de una densidad de población y nivel de vida considerables. Las mejoras en las comunicaciones nos acercarán aún más a este mercado de demanda. El habitante de la gran ciudad, siente con ímpetu irresistible la necesidad de acercarse al ruralismo, huyendo de los grandes núcleos habitados, incómodos y enervantes.

Atraer a los turistas de nuestra propia región y aprovechar la entrada de más de cinco millones de extranjeros, es la tarea que debemos imponernos. Posiblemente el ensayo sea costoso, pero siempre la cosecha presupone la siembra. Este papel no es ningún programa de actuaciones, sólo pretende llamar la atención a los dirigentes de nuestra comunidad y a los directamente interesados en el negocio turístico. Desearíamos verles abandonar el puro vegetal invernal amenizado, es un decir, por las discusiones acerca de si el turista de esta temporada ha gastado más o menos dinero que el de la anterior, y enfrascarse en un intento bien planificado de hacer posible la explotación del turismo invernal. No le faltan al país atractivos naturales, ni tampoco instalaciones hoteleras confortables, con los complementos indispensables capaces de ofrecer un punto de amenidad al visitante: golf, tenis, hípica, pesca, bibliotecas, excursiones al interior, itinerarios comarcales interesantes, etc.

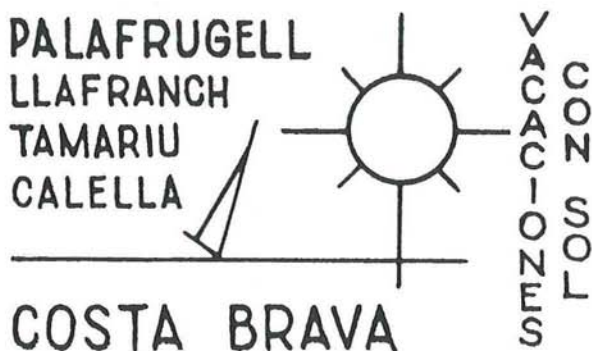
Teniendo en cuenta el interés general en promover turismo, cabe la posibilidad de solicitar alguna desgravación fiscal favoreciendo a los industriales hoteleros, sostén de la indus-

tria turística, que mantengan en servicio sus instalaciones durante el invierno.

Desde el punto de vista local, nos sonroja tener que reiterar la petición de que se lleve a cabo una señalización inteligente e intensiva sobre las carreteras que conducen a Palafrugell y a sus playas, cuyos nombres brillan por su ausencia.

Persistir en el quietismo oficial y particular, es mantener a nuestra primera industria en una pura vida vegetativa. El camino de éxito hay que andarlo con programas dinámicos, originales y de integración. Abandonar posiciones individualistas y llenas de escepticismo constituye el primer paso hacia realizaciones más fructíferas y ambiciosas.

F. Alsius

La campana Martina, Palafrugell i l'Institut

Si no hi hagués cap més raó per justificar la necessitat de que un grup d'amics assegurin la regular aparició d'aquesta REVISTA, sempre quedaria per a ells, com a palafrugellencs, la gran satisfacció d'haver contribuït a crear el moviment col·lectiu que donà per resultat la instauració a la vila d'un centre estatal de segon ensenyament.

Rememorem amb emoció escenes d'anys enrera quan el mai prou plorat company, Frederic Martí Carreras, apareixia a la Redacció desmoralitzat per la cadena d'obstacles que anava trobant en la seva gestió encaiminada a poder oferir als joves que volguessin perfeccionar estudis, l'oportunitat que fins llavors no estava a l'abast dels fills de famílies humils. Martí, esperit lúcid, coneixia perfectament les causes que s'oposaven als seus propòsits, però no podia capir certs escepticismes, indiferències, immobilitats i oposicions larvades... Era tot ell fet d'amor al proïsme i li semblava impossible que el seu propòsit eminentment social no aplegués l'absoluta unanimitat. Una nit, amb gest d'infinita triste-

sa posà damunt la taula un article que destil·lava fel: la renunciació a prosseguir més gestions a favor d'un Institut. Només llavors el personal de la REVISTA comprengué que tota labor a favor dels interessos de Palafrugell no seria completa si no es decidia, almenys en aquell assumpte, a actuar amb esperit de grup. Tothom es posà a la feina i el company Martí trobà en la col·laboració de tots, energies renovades per a reprendre la seva campanya, interessar-hi les autoritats, la població i la comarca, cercar suport en les altes esferes i convertir els seus somnis en realitat.

Aquesta realitat és avui un edifici magnífic, vast, assolellat, amb amplies finestres davant el pla lluminós d'Ermedàs, amb un primer terme on s'està bastint, en fase ja bastant avançada, un Estadi Municipal i on s'obrirà més endavant una zona poli-deportiva de les més completes i extenses d'aquestes comarques.

Les aules hi són nombroses, netes, ben condicionades i posseeixen un material d'ensenyança completíssim. Aquesta profusió de material i el confort magnífic de l'establiment el posen a l'alçada dels millors que existeixen en països que ens van davant en matèria d'instal·lacions escolars.

Una direcció eficient i experimentada, un claustre de professors que treballen amb entusiasme i compenetració completen adequadament aquest quadre optimista que ofereix el nostre primer centre docent, que si actualment aconsegueix les funcions de Secció Delegada de l'Institut de Segon Ensenyament de Girona, està destinat a altres més importants. A fer el més breu possible aquest període d'interinitat s'apliquen laboriosament les autoritats locals i la Comissió Pro-Institut i Estadi Municipal que presideix d'una manera idònia el senyor Guillem Genover. No tenim cap dubte de que sota aquest excel·lent patrocini el que els palafrugellencs hem anomenat sempre l'Institut, ho serà ben aviat de dret i de fet.

Ens diuen que, paradoxalment, s'està constatat un cert allunyament de la institució de part dels ciutadans palafrugellencs, com si

haguessin oblidat que ells mateixos la possibilitaren en aplegar els cabals necessaris per adquirir els terrenys, condició *sine qua non* perquè l'Estat invertís ací la quantitat importantíssima que costà.

És inimaginable que s'hagi pogut produir una d'aquestes virades imprevistes que a vegades són les grans sorpreses de la psicologia de les masses. No, Palafrugell estima el seu Institut i se sent orgullós de tenir-lo. Però el fet és que existeixen alguns milers d'habitants de la vila que encara no han visitat el centre docent i per tant ignoren les excel·lents condicions de tot ordre que reuneix.

Aquest retraïment deu tenir causes diverses: imaginem que poden anar des del complex

que molta de la gent d'aquest país sol sentir quan es troba a la llinda d'un edifici oficial fins a la subvaloració amb la qual solen ser considerats els establiments d'ensenyança gratuïta, passant pel sentiment d'intrusisme que experimenten les persones que no tenen cap infant matriculat en el centre.

Són posicions equivocades. El palafrugellenc que visiti l'Institut només hi trobarà bon acolliment i en sortirà reconfortat davant la bona obra que s'ha fet i que s'està fent allí. I de passada ajudarà a l'obra cívica de donar escalf popular a la institució. Els serveis estatals han de rebre de la ciutadania un batèc humà de cordialitat, imprescindible per no caure en la rigidesa i la rutina de la funció.

La campana Martina, Quan la ciutadania declina els seus drets

Cinc anys enrera el Club Nàutic Llafranc començà a fer mans i mànegues per obtenir un port esportiu, amb la idea -hom deia- de descongestionar durant l'estiu la platja atapeïda de banyistes i embarcacions. Aquella activitat cristal·litza en un projecte sotmès a informació pública el mes d'agost del 1966. L'Ajuntament, previ un debat laboriós que acabà en votació nul·la que el senyor Alcalde estimà oportú decidir amb el vot de qualitat, acordà no oposar-se al projecte. El període comprès entre l'obertura d'informació pública i la decisió municipal, desvetllà l'atenció d'un públic molt escàs. En general, entre els palafrugellencs i altres persones amb interessos a Llafranc, predominà la indiferència: les poques opinions adverses a la creació del port no passaren de ser una ocasió de matar la monotonia de les tertúlies en les terrasses dels establiments de la platja.

Gent tinguda per seriosa afirmava que el Club tenia "molta força", és a dir molta influència. Es creà el mite d'un projecte de port embolcat d'una força irressistible, que si no arribava a espantar, predisposava tanmateix a no fer cap oposició, a restar al marge. Però resultà que la

força real del Club no era res més que la capacitat d'acció i un entusiasme que li donava eficàcia. En resum: només hi hagué, no contra el port, sinó contra l'emplaçament que se li donava, un recurs que signaren una dotzena de persones, amb el nostre plorat Frederic Martí al davant. No serví més que per demostrar que quan no hi ha algun pam de terreny que perilli, la gent no es mou.

Hem recordat el fet perquè, de cop i volta, els dies de Pasqua i més recentment, s'han començat a sentir moltes crítiques dels que freqüentem la platja i a la vista de l'obra quasi acabada manifesten una clara oposició.

El Club Nàutic ha fet -sembla- un port absolutament inadequat a les característiques de Llafranc. No pas perquè hagi fallat la tècnica, sinó per haver oblidat que en el mar no s'hi pot construir amb gasiveria. Quinze o vint milions de pessetes, és una quantitat ridículament esquivada per construir un port. Els promotors saben el que els ha costat bastir la pròpia casa o fer-se socis d'un club de tennis o de golf i poden establir les comparacions perti-

nents. Que un centenar de socis del Nàutic de Llafranc hagin pogut obtenir, a 150.000 pessetes per barba, un espai com el que ha obtingut el Club i a més hagin encara construït el port tan cobejat, és una compra a preu de ganga. Llafranc estava acostumat a gestos més elegants: entre fondejar un trampolí al mig de la badia per esplai de tothom i apropiar-se d'un espai de platja hi ha un abisme.

El port de Llafranc

Fotografia d'Enric Sabater. Portada de la Revista de Palafrugell, abril 1970

Però com diem, el port és pràcticament acabat i com que situar-lo mar endins hauria costat molts més diners, l'han fet amarrat a la sorra de la platja que fins ara havia posseït la corba més dolça i delicada de tota la costa. Es preveu que el moviment d'entrada i sortida de les embarcacions afectarà un gran espai d'aigua i que els banyistes que no vulguin prendre mal i la quantitat d'embarcacions que no podran

amarrar al port, hauran de quedar agombolats a garbí. No solament no s'haurà aconseguit la finalitat pretextada sinó que el problema de la petita capacitat de la platja en sortirà agreujat.

Arribats a aquest punt, no sabem si lamentar més la construcció del port o la manca de decisió dels ciutadans en defensa d'un patrimoni comú. La ciutadania usdefruit uns drets i cal que els defensi quan una entitat o particular vol tallar-se la part del lleó. No es va fer així en el temps degut i Llafranc haurà de patir per no haver-se atrevit a cercar una solució més adient a l'emplaçament del seu port esportiu. En contrast amb aquesta claudicació col·lectiva, recordarem l'exemple d'una oposició decidida a projectes semblants a Sitges, Palamós i Sant Feliu de Guíxols. La superioritat, en cada cas, ha escoltat els suggeriments presentats i en l'última d'aquestes tres poblacions, el Club Nàutic ha bastit sense invadir la platja. Fiscalitzar sempre és saludable i millora tota mena de realitzacions.

Dies enrera llegíem a la premsa diària una carta al director escrita per un habitual de la platja de Llafranc que es lamentava entre altres coses, de l'existència d'una porta que barra l'accés a les obres del port. Confiem que el bon sentit aconsellarà al Club Nàutic de fer desaparèixer la tal porta, considerant que a Llafranc hi ha uns socis de l'entitat i un nombre d'altres persones infinitament superior. Farà bé en recordar que guanya més un liberal que un coquí. Si no crea noves dificultats pot pal·liar més o menys el que ja no té remei. A la gent d'aquest país li agrada la tolerància. Sentir-se exclosa d'un espai tan lliure i tan seu com el mar, les roques i la sorra de la platja, ho consideraria, com a mínim, una incomoditat. I les incomoditats sempre han creat gestos de disgust.

Política cultural palafrugellenca

El mes de febrer ens ha portat dues grans satisfaccions: la visita del delegat nacional d'Educació Física i Deports, senyor Joan Gich Bech de Careda a les obres a punt d'acabar de

l'Estadi Municipal, i la inauguració pel governador civil, senyor Victori Anguera Sansó de les ampliacions del col·legi Torres Jonama. El dia 7, el nostre il·lustre col·laborador i amic,

admirat de l'aspecte de l'estadi, en felicitava les autoritats, prometia ajut i apuntava la intenció de que les pistes d'atletisme poguessin ser utilitzades l'agost vinent per a la competició internacional entre les seleccions d'Espanya i de Romania.

El dia 9, el governador —que ja havia estat ací acompanyant el senyor Gich Bech de Careda— tornava a la vila i feia un elogi de l'ampliació del més important centre d'ensenyament primari de casa nostra, ampliació que pràcticament és la creació d'un nou grup escolar que respon a les normes més modernes, estètiques i utilitàries d'aquesta mena d'edificacions.

Els dos actes signifiquen que l'Ajuntament realitza tota la importància que té l'actual impuls estatal en favor de la cultura física i mental de la joventut i que ha comprés que la col·laboració efectiva del Municipi en aquesta obra ingent en la que reposen les millors esperances del país, era necessària, encara que per a poder-la aportar fos precis l'aplaçament d'altres atencions més arran de terra i, per això mateix, més apreciades d'una gran part dels palafrugellencs.

De les tres funcions primordials que tracten d'acomplir les publicacions locals com la nostra: la informativa, la didàctica i la comentadora de la cosa municipal, aquesta darrera és la més delicada en el sentit de què el públic sol considerar que els judicis són adulterats per estats d'ànim fills de la relació que en les poblacions de poc cens solen tenir el que crítica i el que és criticat. Si només es tracta de blasmes, el periodista compta amb l'aprovació d'una part sempre nombrosa de lectors en la que hi estan compresos els escèptics, els pessimistes, els atrabiliaris, els derrotistes innats... Però el cas canvia, i de molt, quan es tracta de formular elogis, o, més simplement, d'aprovar. Una aprovació de la labor municipal molts la prenen per un acte egoista d'adulació, una temptativa de captar-se benevolences, un desig de portar l'aigua cap al propi molí.

Contra aquesta manera primària d'enjudiciar la labor de la premsa hi hauria el recurs de no prodigar elogis, seguint el criteri purità de que l'obra ben feta no necessita aplaudiment. Però nosaltres entenem que els que tantes vegades

han de llegir censure referents a la gestió que porten a terme, han de saber també que llurs encerts no passen desapercebuts. I al mateix temps cal que dits encerts trobin un ressò que serveixi de pal·liatiu a la facilitat d'oblir que sol mostrar el públic davant de l'obra encertada. El comentarista que blasma, té —almenys moralment— l'obligació d'elogiar.

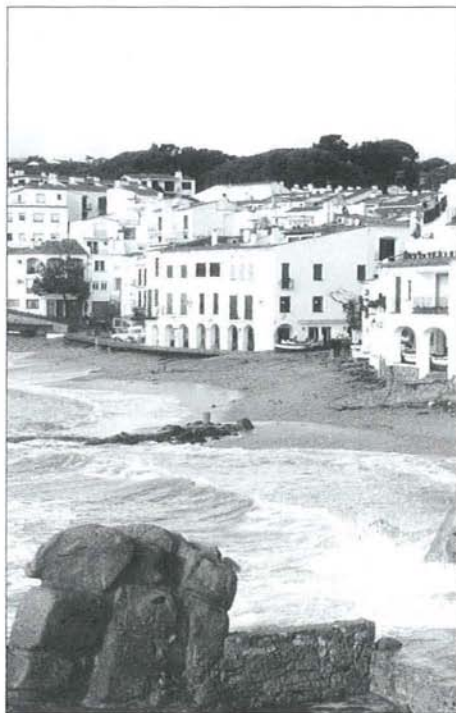
Totes aquestes consideracions ens inciten a registrar amb goig la bona feina municipal portada a cap en l'aspecte de la construcció de locals escolars i altres instal·lacions al servei de la joventut. Només cal repassar la col·lecció de la REVISTA per adonar-se de la importància del canvi: d'aquelles aules insuficients amb agomolament excessiu d'alumnes que feia inoperant l'esforç dels professors, de la inexistència d'un centre per estudiar batxillerat, de la manca de terrenys per a la pràctica dels esports, s'ha passat en el transcurs de pocs anys a realitats concretes com són la creació del grup escolar Barceló i Matas del carrer de Pals, a la de la secció delegada de segon ensenyament dotada de condicions òptimes, a l'ampliació del col·legi Torres Jonama amb les favorables característiques que ja hem esmentat, a la pròxima entrada en funcions de l'estadi situat en terrenys capaços de donar cabuda a una zona polideportiva d'insospitades possibilitats... Milions i milions que han anat plovent sobre la població mercès a la política d'estreta col·laboració entre Estat i Municipi que si bé implica la cooperació de l'economia local tanmateix aquesta és insignificant davant dels resultats obtinguts, més considerables que els que el palafrugellenc més optimista hauria pogut imaginar.

Aquest és el fet irrefutable que per la seva importància és mereixedor de que trobi la major divulgació i quedi registrat negre sobre blanc.

En defensa del paisaje

Vuelve a hablarse "dels Burricaires", porción de terreno que como ustedes saben constituye la punta que separa las playas del Port Pelegrí y la Platgeta. En la esfera municipal ha dado lugar un curioso asunto que viene coleando desde hace algunos años.

Periódicamente, reaparece, a través de algún acuerdo consistorial y vuelve a inquietar al vecindario de Calella de Palafrugell. El caso en cuestión reviste un gran interés particularmente para Calella y por lo que entendemos acerca de la defensa del paisaje y de los intereses generales. Por estas razones le damos entrada en esta página, siempre sensible a estos quehaceres.

Fotografía AL

La historia no puede ser más divertida. Hace cosa de unos veinte años, un determinado señor tuvo la suerte de descubrir un solar en

tan privilegiada y maravillosa situación y en unas condiciones tan especiales, que todo el mundo había respetado. Después de una compra "sui generis" y la correspondiente inscripción en el registro, el nuevo propietario, intentó y continúa intentando una licencia municipal para levantar una edificación en los terrenos que forman la pequeña punta "dels Burricaires" y un porche-bar encima del único camino de acceso a la playa de Port Pelegrí. Estos terrenos de un gran valor paisajístico y de uso público soportan desde tiempo inmemorial un camino que la gente utiliza para llegar al pequeño mirador situado en la vertical de las rocas del mar y otro camino que conduce a la playa Port Pelegrí. El citado mirador fue construido por la entonces llamada Junta de Iniciativas de Calella, allá por el año 1935. Unos años antes se habían construido un par de bancos, que aún hoy pueden verse. Redondeando el ambiente diremos de paso, que la mayoría de propietarios situados al otro lado de la calle Francisco Estrabau tienen reconocida en escritura pública la imposibilidad de edificar en tales terrenos.

Resumiendo: el reciente propietario de un terreno, tradicionalmente de uso público, pretende edificar en él logrando lo que nadie, hasta ahora, hubiera sido capaz de imaginar. Es inaudito, pero ésta es la realidad por el momento. Para tranquilidad del lector, diremos que a pesar de los esfuerzos que realiza este señor, confiamos que no alcanzará el objetivo propuesto, pero no deja de ser significativa su perseverancia en pretender lo que creemos imposible, pues... *de més verdes en maduren*.

A nosotros los aspectos legales de este asunto nos han impresionado y estamos convencidos que la razón acabará imponiéndose, para dejar las cosas tal como están, salvando así el derecho del público que tradicionalmente desde tiempo inmemorial, utiliza el camino para descender a la playa del Port-Pelegrí y goza de un mirador sobre esta Calella tan querida. Pero aparte de los razonamientos legales, que el Tribunal Supremo pondrá en claro, nos interesa la parte humana o la anécdota de este asunto y nos pre-

guntamos si el pretendiente a la edificación cree que los nacidos en este país somos tonos de capirote. Este señor debería considerar que en 1950 y por 20.000 pesetas los propietarios vecinos o cualquier palafrugellense no dejarían de comprar 627 metros cuadrados de terreno, si no hubiesen existido muy poderosas razones que lo desaconsejaran. ¡El mejor mirador sobre nuestro litoral por 20.000 pesetas!, esto es risible, ridículo e impresentable. En contra de lo que puede pensar el lector, el precio es el verdadero, ya que en el pacto de compra-venta se estipuló la facultad de rescisión y anulabilidad de la venta, según puede leerse en el Registro de la Propiedad de La Bisbal, así como que los vendedores, en contra de toda norma y costumbre exigieron la exoneración de las obligaciones que la Ley impone de evicción y saneamiento. ¿Por qué vendedor y comprador realizaron tales pac-

tos? Es presumible que el vendedor sabía los impedimentos existentes que imposibilitaban construir y por otra parte el comprador por 20.000 miserables pesetas, apostaba a un caballo barato que de salir ganando le hacía dueño de un solar que valdría una millonada. ¿Quién no compra una finca de 600 y pico de metros cuadrados en sitio incomparable, uno de los más bellos de la Costa Brava, a una peseta como veinte céntimos el palmo?

Frente a las pretensiones de construir en terrenos que la gente de Calella y de Palafrugell, hemos considerado nuestros desde tiempo de Maricastaña y los hemos utilizado tradicionalmente como camino y mirador, tienen que permitirnos que digamos lo siguiente: no confundan nuestra manera de ser respetuosa, amable y complaciente con el forastero, con la necedad, ni el embobamiento. *Que dormim!*

Els segadors

1 Catalunya, comtat gran,
2 qui t'ha vist tan rica i plena!
3 Ara el Rei Nostre Senyor
4 declarada ens té la guerra.
Bon cop de falç
5 Bon cop de falç
6 defensors de la terra!
7 Bon cop de falç!
Lo gran comte d'Olivar
Sempre li burxa l'orella:
-Ara és hora, nostre Rei,
ara és hora que fem guerra-.
Contra tots els catalans
ja veieu quina n'han feta:
16 seguien viles i llocs
17 fins el lloc de Riu d'Arenes;
n'han cremat un sagrat lloc
que Santa Coloma es deia.
Cremen albes i casulles,
i corporals i patenes,
i el Santíssim Sagrament
alabat sia per sempre.
Matoren un sacerdot

8 En donen part al Virrei
9 del mal que aquells soldats feien.
10 -Llicència els he donat jo,
11 molta més se'n poden pendre-.
Sentint resposta semblant
enarbolaren bandera:
a la plaça de Sant Jaume
n'hi foren les dependències.
A la vista de tot això
s'és avalotat la terra:
comencen de llevar gent
i enarborar les banderes.
Entraren a Barcelona
mil persones forasteres;
entren com a segadors,
com érem en temps de sega.
De tres guàrdies que n'hi ha
ja n'han morta la primera.
En mataren el Virrei
a l'entrant de la galera;
mataren els diputats
i els jutges de l'Audiència.
Aneu alerta, catalans;

18 mentre que la missa deia;
mataren un cavaller
a la porta de l'església,
en Lluís de Furrià
i els àngels li fan gran festa.
12 Lo pa que no era blanc
13 deien que era massa negre,
14 el donaven als cavalls
15 sols per assolar la terra.
El vi que no era bo,
engegaven les aixetes,
el tiraven pels carrers
sols per a regar la terra.
A presència dels parents
19 deshonraven les donzelles.

catalans, aneu alerta,
mireu que així ho faran
quan seran en vostres terres.
Anaren a la presó:
donen llibertat als presos.
El Bisbe els va beneir
amb la mà dreta i l'esquerra.
20 -On és vostre capità?
21 on és vostra bandera?-
22 Varen treure el bon Jesús
23 tot cobert amb un vel negre
24 -Aquí és nostre capità
25 aquesta és nostra bandera.-
26 A les armes, catalans,
27 que ens han declarat la guerra!

ELS SEGADORS

La música i el text que publiquem és tret del "Cançoner popular" publicat per l'Aureli Capmany (1868-1954) fa uns setanta anys (Cançó LXXV - Dipòsit: Rambla de Sant Josep, 11.- Preu: 10 cèntims). Per no repetir innecessàriament, hem senyalat amb xifres els versos que formen "el text de la cançó adaptats a la melodia popular, per ésser cantat com a Himne Nacional" tal com diu l'"Antologia de la poesia patriòtica" editada per la Generalitat i oferta als mestres de Catalunya amb motiu de la clausura de l'Escola d'Estiu de l'any 1934. Les xifres marquen l'ordre i després de cada quatre versos es repeteix la tornada. S'ha llegit a la premsa la pregunta de si aquest

himne respon a les circumstàncies i exigències d'avui. Creiem que això és una qüestió marginal i el fet important és que té sobrants fonaments històrics que el justifiquen. Per altra part, pensem que qualsevol canvi tant en la lletra com en la música d'un himne ha d'anar precedit d'un acord prè per un organisme representatiu i de govern. Arribat aquest moment és probable que l'acord vagi acompanyat de consultes que recullin amplis sectors d'opinió. Dèiem que té fonaments històrics i convençuts de la conveniència de divulgar-los direm, que amb el nom d'*Els Segadors* aparegué aquesta cançó a finals de l'any 1640 i tot referint uns fets molt concrets és una exposició d'una

situació política i social que afectà de manera persistent i dolorosa a tot Catalunya. Situació que excità la creació d'un clima d'animositat contra els qui la crearen i avivaren i que culminà amb el Corpus de Sang (7-VI-1640) i la llarga i turmentadora guerra dels Segadors (1640-1659).

La cançó popular és creació d'una persona determinada, encara que quedi en l'anonimat com és el cas d'aquesta i tantes d'altres. És del poeta o músic creador, si ha sabut interpretar el sentiment col·lectiu, que el poble l'agafa i fa seva cantant-la i fins i tot modificant-la. Una cançó es canta i es divulga quan té interès el que diu la lletra i la part musical és escaient. Això passa amb aquesta, que el poble veié com una crònica fidel del que havia passat i alhora hi trobava dibuixats els valors essencials de la raça. Sovint oblidem la importància que tenien les cançons, en èpoques passades, com a mitjans d'expressió i cròniques de fets. El text d'*Els Segadors*, com la majoria de cants populars ha sofert transformacions i existeixen versions diverses. (Per Olot se'n cantava una coneguda amb el títol: *El Gran Comte d'Oliver*). La part musical no ens ha arribat completa. La tonada és plena de virilitat i encaixa amb la grandiositat dels fets que refereix. Aquests fets abocaren a la guerra dels Segadors que els manuals d'història diuen que començà el dia set de juny, diada de Corpus, de l'any 1640 amb la mort violenta del virrei i tretze persones més a Barcelona. De fet, però, les guerres no comencen un dia concret; generalment van precedides d'un període més o menys llarg de crisi en les relacions dels que més tard es declaren enemics. Entre Madrid i Barcelona o sia entre el govern central i el de Catalunya, aquest període durà llargs anys i començà en realitat amb el nomenament del comte duc d'Olivares com a primer ministre. Ja al poc temps d'ocupar el càrrec presentà una memòria a Felip IV en la que proclama els seus principis uniformistes i centralitzadors, dient-li: "Tenga su Majestad por el negocio más importante de su Monarquía el hacerse rey de España: quiero decir, Señor, que no contento V.M. con ser rey de Portugal, de Aragón, de Valencia, Conde de Barcelona, sino que trabaje y piense, con consejo maduro y secreto, por reducir estos reinos de que se

compone España al estilo y leyes de Castilla, sin ninguna diferencia". Aquesta serà constantment la idea central, la substància de la política d'Olivares, és el "sempre li burxa l'orella" de la cançó. Els versos que segueixen són l'exposició d'una anarquia militar que impera sobre el país, trepitjat per un exèrcit foraster, mal pagat, indisciplinat, i amb un percentatge elevat d'estrangers (valons, napolitans, irlandesos, etc.). Son els "tercios" que en el nostre país cometren tota classe de malfetes i no respectaren ni els temples ni llurs ministres: "cremen albes i casulles... mataren un sacerdot, mentre que la missa deïa". Felip IV el vuit de març de 1639, escriu: "se ha de acomodar toda la gente en casas i camas aunque no duerman en ellas los dueños, sin contemporizar con nadie..." És el flagell dels allotjaments que es feia insuportable perquè anava contra els furs, la gent no hi estava avesada i pel mal comportament dels soldats. Són els versos: "el pa que no era blanc, el vi que no era bo i els deshonraven les donzelles..." Tot plegat dona lloc a reiterades queixes que no són mai escoltades: "llicència els he donat jo, molta més se'n poden prendre". És la impunitat més completa que acaba per desesperar al que suporta l'ultratge. L'ambient de suplici es veu augmentat per la persistència del govern central en una política mancada de la més elemental prudència, tal com ho escriu l'embaixador de Venècia al seu govern. La cançó, crònica dels fets, arriba a la data fatídica del Corpus de Sang de Barcelona on "entren mil persones, entren com a segadors..." i segueix: "en mataren el Virrei, al entrant de la galera". Eren les quatre de la tarda del set de juny de 1640 i era ja l'alçament. S'havia covat durant molts anys i per això esclatà amb violència. La tossuderia del govern central continuaria. El dia nou del mateix juny, ignorant encara l'alçament, el Consejo proposava com a mesura suprema: "estudiar con gran secreto prohibir a Cataluña el comercio con el resto de España". Era ja el començament de la guerra. Guerra complexa, civil i nacional embolcallada en una guerra europea, la dels Trenta anys.

• • • • •

Palafrugell sofrí aquest període d'una manera

directa amb fets greus i dolorosos. El dia 20 de juliol de 1638 tingué lloc el que els historiadors en diuen el combat de Palafrugell en el que moriren dos capitans i alguns soldats dels "tercios". S'havia ordenat castigar la població i deu companyies de cavalleria estaven allotjades a fora de la muralla. Recordem que ja molt abans existien veïnats o barris separats del casc urbà: El Padró, La Garriga, La Caritat, els dos Arrabals i moltes cases aïllades. La soldadesca es dedicà al saqueig i els veïns, especialment els de fora muralla abandonaren les cases que foren ocupades i saquejades així com tres capelles de la parròquia (la de Llofriu també). El Dr. Claresvalls, prior de Santa Ana, encara que partidari del rei Felip, es queixà i ho denuncià el dia 26 amb una carta al virrei. En aquesta carta, que es conserva a l'Arxiu de la Corona d'Aragó es pot llegir entre altres coses: "totes les del arrabal son saquejades y la roba la porten a vendre a Girona...". El bisbe, que no era català, va protestar també i pel to de la carta i les ordres del virrei al jefe militar, baró de Arizaga, es posa de relleu el ressò que tingueren els fets de Palafrugell per tot Catalunya i no cal dir per l'Empordà.

A l'arxiu municipal palafrugellenc (segons Pella i Forgas) es pot llegir que el primer de juliol de 1640 els "tercios" d'en Juan de Arce, sortits de la nostra vila, pernoctaren al molí d'en Colls. Els consellers palafrugellencs hi portaren 31 xais, altres vitualles i moneda dringant. Sembla que treure's de sobre els "tercios" costà molt diners als nostres avantpassats que sapígueren subornar al comissari militar. De totes maneres les malifetes ja eren executades: havien mort veïns, violat donzelles i cremat 28 cases. Els habitatges cremats foren els situats a la part baixa de la població, el barri conegut per Creu Ratinyola (els de Monràs deien ratinyols als habitants del que avui és el carrer de Palamós). Robaren també els objectes de valor de l'església de Santa Margarida.

L'historiador Torroella i Plaja refereix que el mes de març de 1642 les galeres de Gènova que manava Joanet Doria a conseqüència d'un temporal de llevant perderen la nau capitana que s'estrellà a les roques de Llafranc. Abans fou saquejada pels de la costa que feren presoner al Doria, alliberaren captius -quasi tos

catalans- i en tragueren el tresor.

I finalment, pel que fa referència a Palafrugell, citarem el fet de que vuit veïns, el dia 26 de juliol de 1651, "moriren a escopetades" com es pot llegir a l'arxiu parroquial. Segurament moriren tot defensant la vila, amb motiu d'alguna acció militar relacionada amb l'aiguabarreig de tropes, desertors, i paisans armats. La fatiga de la població, castigada per la fam i les penalitats de la llarga guerra, era ja desesperant i els pobles es resistien a facilitar ajudes a l'exèrcit (aquí i en aquell moment predominantment francès). D'aquest fet no hem trobat cap dada enlloc i ho citem per si algú en sap quelcom.

La guerra dels Segadors acabà oficialment amb el tractat dels Pirineus signat l'any 1659 i amb la pèrdua del Rosselló, el Conflent i part de la Cerdanya. La política seguida per França i Espanya de debilitar-se mútuament, preparà el parany on caigué el govern central castellà. Espanya amenaçada militarment en la frontera pirinenca, lògicament havia d'amanyagar i no encrespar Catalunya que era la porta d'entrada i cuidava de llur defensa.

Catalunya fou el teatre de la guerra. En sortí empobrida, socialment desfeta i retallada territorialment, però també és cert que mai més els reis espanyols podrien titular-se comtes del Rosselló. Catalunya conservà Constitucions i Privilegis en el moment que la decadència econòmica i política de Castella coincidí amb el de la dinastia i l'assimilació política d'Espanya per part de França era ja solament qüestió de temps: uns cinquanta anys.

Per sobre de tots aquests devastadors desastres històrics, hi ha quelcom que perdura i resta com un pòsit que ha influït i juga encara el seu paper en la formació i comportament de la mentalitat cultural i política peninsular. Vist des de Catalunya, creiem que no té res a veure amb el sentimentalisme ni amb l'enyorança del que podia haver esdevingut i no fou i que caldria reflexionar-hi seriosament a un costat i a l'altre de l'Ebre. Un exemple: per un català serà sempre incomprensible i punxant que un govern espanyol, del color que sia, pugui commemorar el tercer centenari del tractat dels Pirineus com es féu a l'any 1959 de bracet del govern francès.

Crònica local. La invasió bancària

Dibuix de Miquel Ros que il·lustrava l'article, publicat el novembre de 1976 al número 178 de la *Revista de Palafrugell*.

L'altre dia anàrem a una conferència sobre màrketig dirigida a empresaris de la comarca. La donà un especialista, home jove, de paraula fàcil i claredat d'exposició. La patrocinava un grup d'empreses també joves i del ram de les bigues, morters i canteres. Dir que fou una conferència de pedra picada, pot semblar un acudit fàcil, però ho diem per la solidesa de les idees exposades i per la serietat temàtica. En un moment determinat el conferenciant ens digué que abans d'establir un negoci en un lloc, és convenient fer o encomanar un estudi econòmic d'aquest. El principi anunciat em féu pensar que Palafrugell deu haver estat objecte d'un estudi d'aquest ordre per part de la banca nacional. Com si diguéssim: anàlisi, radiografies i antecedents. Imagino que els resultats serien favorables i més o menys dirien: bona salut a 90 dies vista, ampliables a 90 més i llavors ja s'arriba a la temporada d'estiu i a l'estiu tota cuca viu. Poden estar tranquils! Digueren els saberuts del dictàmen i a Palafrugell falta gent.

Haviem sentit a dir que l'aire vilatà no era propici a l'activitat bancària. Com si la vila oferís una oposició constitucional envers aquestes institucions. Ara, sembla que s'ha produït un trencament, això que políticament en diuen "ruptura" de la tradició anti-bancària. Palafrugell ha passat a ser una plaça forta o almenys ho sembla. S'entèn, és clar, des del punt de vista del diner. El meu amic Miquel,

que no ha tingut mai un compte corrent, em deia: el carrer Cavallers sembla la "City" i no hi ha deixat ni una cadira per seure. S'han cruspit l'últim cafè que hi quedava. Els forasters creuran que ens hem passat al vilipendiat capitalisme, ara que no està de moda, i tornaran a bescantar-nos als periòdics. El meu amic, gran patriota local, estava preocupat.

Que el palafrugellenc ha quedat una mica perplex davant la irrupció bancària, això és cert i evident. No n'hi ha per menys. Vegin, i si no tenen por de cansar-se, facin el recorregut amb nosaltres. Comencem pel carrer Estret, entrant i a la cantonada esquerra: un. Seguim més avall i a la dreta un altre, actualment en obres. Final del carrer a l'esquerra, un dels antics. Quatre passes i a la dreta un altre, també en obres. Som ja al carrer Cavallers i al primer cantó a l'esquerra un amb edifici nou, al costat mateix un més en obres i al davant, el veterà. Hem fet una cinquantena de metres i en portem set de comptats. Seguim avall i a la dreta un amb aspecte de night club modern i davant per davant un altre en obres. Acabat el Cavallers, girem a l'esquerra i a quaranta metres un a la dreta. Seguim i arribem a plaça Nova: el bar d'en Xicu transformat en banc. Fem el tomb i enganxat amb la confiteria hi ha un local, naturalment en obres, que ja té el rètol d'un altre. Enfilem el carrer del mercat i uns esglaons porten a la Caixa, però passem de llarg fins al carrer Colomer: ens toquem amb el que

fa catorze. Més avall la "Caja Postal de Correos y Telegrafos". Total: quinze oficines dedicades al diner. Una per cada 925 habitants, comptades també les criatures.

Si els banquers fossin gent que deixessin el paraigües quan el necessites, es podria pensar que a la vila estarem molt ben servits, però un diletant francès va dir que només el deixen quan fa sol i encara. En Capri ha dit el mateix amb paraules diferents. No sé, tot plegat és molt complicat i no hi veiem l'entrellat, però sí que els hi podem assegurar que segons l'estadística més recent es necessiten uns 2.782 barcelonins ó 4.500 terrassencs ó 1.523 gironins per establir-hi una oficina d'aquestes. De palafrugellencs amb 925 en tenen prou. Les xifres dades permeten afirmar que nosaltres som molt més rics del que creiem o els altres més pobres del que es pensen. Tal vegada es preveu trobar petroli al pla de l'Aubi? Qui ho sap? El món de les finances és tant enigmàtic... O potser tot plegat és simplement una qüestió psicològica o de sincerar-se i dir que no estem a l'època de la relativitat, de la cibernètica o del ciclotron o de la democràcia i dir clar i català que estem a l'è-

poca dels bancs. No, dels entrebancs...

Que el "destape", el bancari, és clar, pot portar conseqüències insospitades, som molts que no en tenim cap dubte. És el què em digué l'altre dia la dona que té la delicadesa de venir a fer les feines de la casa, quan la titular va de vacances: "Esto es el desmadre. ¿Dónde iremos a parar con tanto banco? Pues, no sé -li vaig respondre. ¿Y usted cree, que también harán saldos y liquidaciones en Enero? ¿Saldos...? Quiero decir, si darán duros a cuatro pesetas". Va trucar el telèfon i ho vàrem deixar córrer.

El fet cert és que hi ha gent preocupada i se'n parla a les famílies quan no miren la finestra i a les tertúlies dels escalfacadires dels pocs cafès que queden en peu. Un amic nostre, conserge de l'únic que queda a la vila amb local llogat, ens deia l'altra nit: "No creieu que el dia que vingui el Banc d'Espanya, s'enamorarà d'aquest local? Ah!, ben segur, li vàrem respondre. I, llavors, què hauré de fer? Home!, si vols continuar el café, hauràs de comprar un banc, li va respondre un bromista que escoltava.

F. Alsius

